

Souhrny případů
Evropského soudu
pro lidská práva
týkající se duševní
poruchy

Byl jsem tam zavřen léta, ale neudělal jsem nic špatného. Říkali, že je to pro lidi jako já nejlepší. Chtěl jsem žít v mém vlastním bytu.

MDAC chrání lidské práva.

Respektujeme soukromí našich klientů,
proto zde použité fotografie zobrazují modely, nikoliv naše klienty.

**Souhrny případů Evropského soudu pro lidská práva
týkající se duševní poruchy**

Tyto souhrny případů byly sestaveny a editovány Janem Fialou, Matthewem Francisem a Oliverem Lewisem. Svými připomínkami přispěl David Zahumenský. Alan Yoshioka připravil materiál pro tisk a István Fenyvesi zajistil vzhled dokumentu. Do češtiny souhrny přeložil David Zahumenský, do estonštiny Eve Pilt a do maďarštiny Marta Pardovi.

ISBN: 978-963-87395-5-1

Copyright © by Mental Disability Advocacy Center, 2007

Názory vyjádřené v tomto dokumentu jsou stanoviskem autorů a nemusí reflektovat názory Evropské komise nebo dalších donorů. Odpovědnost za informace zde shromážděné leží výlučně na MDAC. Komise nenese odpovědnost za obsah ani za jakékoli další využití těchto informací.

Financováno z prostředků Evropské komise
(Directorate-General Justice, Freedom and Security),
'Actions in support of civil society in the Member States
which acceded to the European Union on 1st May 2004'

Předmluva

Tuto publikaci vydalo Centrum advokacie duševně postižených (Mental Disability Advocacy Center, MDAC), mezinárodní nevládní organizace, která podporuje lidská práva dospělých a dětí s aktuálním či vnímaným mentálním či psychosociálním postižením. Zaměřuje se na oblast Evropy a střední Asie a používá právní nástroje k podpoře rovnosti a sociálního začleňování.

Cílem tohoto materiálu je pomoci evropským soudcům a právníkům aplikovat v řízeních před domácími soudy Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Doufáme, že i lidé s mentálním či psychosociálním postižením si tyto případy přečtou a využijí je při obhajobě svých práv.

Souhrny napsali zaměstnanci MDAC, nejedná se proto o oficiální přehledy. Případy jsme shrnuli, což znamená, že některé důležité skutečnosti byly vypuštěny. Souhrny je možné použít jako průvodce, měli byste se však spoléhat pouze na plné texty případů, které najdete na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva, www.echr.coe.int. Stránky MDAC, www.mdac.info, obsahují tyto souhrny, které jsou průběžně aktualizovány o nové rozsudky a rozhodnutí. Najdete zde také odkazy na plné texty rozhodnutí a rozsudků i další instrumenty mezinárodního práva relevantní v této oblasti. Navštivte naše stránky a запиšte se k zaslání novinek. Také Vás prosíme o finanční podporu, která nám pomůže v našem boji za lidská práva v Evropě.

Struktura této publikace je jednoduchá. Případy jsou řazeny podle abecedy podle příjmení stěžovatele nebo, pokud jsou v názvu pouze iniciály, podle prvního písmene. Používáme abecední řazení bez relevance interpunkčních znamének; tak např. H. v. Francie je před Hénať v. Francie, po kterém může následovat H.F v. Slovensko. Každému případu jsme přiřadili jedno nebo dvě klíčová slova, jejichž seznam najdete v rejstříku.

Pár slov ohledně obsahu. Vybrali jsme případy s ohledem na jejich význam pro lidi s aktuálním či vnímaným psychosociálním postižením. Proces po podání stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva lze rozdělit do dvou stádií. První stádium se nazývá přijatelnost a Soud zde posuzuje, zda se bude případem dále zabývat. Na konci tohoto řízení je vydáno rozhodnutí. Tuto funkci dříve zastávala Evropská komise pro lidská práva, která ale již neexistuje. Souhrny obsahují některá významná rozhodnutí. Pokud se podstatou sporu zabývá soud, vydává rozsudek. Nerozebíráme zde otázku vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků ani detaily přiznaného odškodnění (podle čl. 31 Úmluvy).

Více o samotném řízení a judikatuře Evropského soudu pro lidská práva najdete na stránkách Soudu, nebo v literatuře, např. v knize Petera Bartletta, Olivera Lewise a Olivera Thorolda *Mental Disability and the European Convention of Human Rights*, kterou v roce 2006 vydal Martinus Nijhof, Nizozemí.

Budeme vděční za Vaše připomínky ve vztahu k této publikaci nebo naší práci jako takové. Prosíme, navštivte naše internetové stránky, www.mdac.info.

Oliver Lewis
Výkonný ředitel MDAC

Použité zkratky

CPT	evropský Výbor pro zabránění mučení
čl.	článek EÚLP
EKLP	Evropská komise pro lidská práva
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Evropská úmluva o lidských právech
PL	psychiatrická léčebna

Tématický rejstřík

Alkoholismus	Litwa (Witold) v. Polsko
CPT	Aerts v. Belgie Dougoz v. Řecko
Detence, místo výkonu	Aerts v. Belgie Ashingdane v. Spojené království Bizzotto v. Řecko Brand v. Nizozemí D.G. v. Irsko Morsink v. Nizozemí
Detence, odpovědný orgán	Aerts v. Belgie Benjamin a Wilson v. Spojené království Brand v. Nizozemí Croke v. Irsko Enhorn v. Švédsko Erkalo v. Nizozemí Gajcsi v. Maďarsko Guenat v. Švýcarsko H.L. v. Spojené království H.M. v. Švýcarsko Jabłoński v. Polsko Kawka v. Polsko Kepenerov v. Bulgaria Kolanis v. Spojené království Litwa (Witold) v. Polsko Luberti v. Itálie M.S. v. Bulgaria

	Nakach v. Nizozemí
	Nielsen v. Denmark
	Nikolova v. Bulgaria
	Nowicka v. Polsko
	Rakevich v. Rusko
	Reid (Hutchison) v. Spojené království
	Rutten v. Nizozemí
	Skjoldager v. Švédsko
	Storck v. Německo
	Tám v. Slovensko
	Thynne v. Spojené království
	Van der Leer v. Nizozemí
	Varbanov v. Bulgaria
	Winterwerp v. Nizozemí
	X. v. Spojené království (7215/75)
Detence, přezkum	Benjamin and Wilson v. Spojené království
	Croke v. Irsko
	Delbec v. Francie
	D.M. v. Francie
	D.N. v. Švýcarsko
	Donnadieu v. Francie
	E. v. Norsko
	Gorshkov v. Ukrajina
	Granata v. Francie
	Herczegfalvy v. Rakousko
	Herz v. Německo
	H.L. v. Spojené království
	Johnson v. Spojené království
	Kawka v. Polsko
	Keus v. Nizozemí
	Koendjoharie v. Nizozemí
	Kolanis v. Spojené království
	Langlois v. Francie
	Megyeri v. Německo
	Morsink v. Nizozemí
	Musial v. Polsko
	Nouhaud a další v. Francie

	Pereira v. Portugalsko
	Pereira v. Portugalsko (č. 2)
	Siedel v. Francie
	Tám v. Slovensko
	Varbanov v. Bulgarie
	Vermeersch v. Francie
	Vodeničarov v. Slovensko
	Warren v. Spojené království
	Wassink v. Nizozemí
	X. v. Spojené království (7215/75)
Délka řízení	Ballestra v. Francie
	Bock v. Německo
	Bouilly v. Francie
	Delbec v. Francie
	D.M. v. Francie
	Donnadieu v. Francie
	E. v. Norsko
	Francisco v. Francie
	Gialamas v. Řecko
	Granata v. Francie
	H. v. Francie
	Herczegfalvy v. Rakousko
	Jabłoński v. Polsko
	Koendjibiharie v. Nizozemí
	Kudła v. Polsko
	Laidin v. Francie
	Langlois v. Francie
	L.R. v. Francie
	Luberti v. Itálie
	Lutz v. Francie (č. 2)
	Matter v. Slovensko
	Musial v. Polsko
	Nouhaud a další v. Francie
	Pereira v. Portugalsko
	Pereira v. Portugalsko (č. 2)
	Rutten v. Nizozemí
	Siedel v. Francie

	Tkáčik v. Slovensko
	Van der Leer v. Nizozemí
	Vermeersch v. Francie
	Vodeničarov v. Slovensko
Dítě	Abbott v. Spojené království
	Andersson (Margareta a Roger) v. Švédsko
	Bouamar v. Belgie
	D.G. v. Irsko
	Eriksson v. Švédsko
	Glass v. Spojené království
	Johansen v. Norsko
	Kutzner v. Německo
	McMichael v. Spojené království
	M.G. v. Spojené království
	Nielsen v. Denmark
	Olsson v. Švédsko
	Sentges v. Nizozemí
	X. a Y. v. Nizozemí
Důvěrnost	Andersson v. Švédsko
	Chave (née Jullien) v. Francie
	Gaskin v. Spojené království
	J.T. v. Spojené království
	M.S. v. Švédsko
Informace	Van der Leer v. Nizozemí
	Open Door a Dublin Well Woman v. Irsko
Korespondence	Herczegfalvy v. Rakousko
	Peers v. Řecko
Léčba	Bensaid v. Spojené království
	Glass v. Spojené království
	Grare v. Francie
	Herczegfalvy v. Rakousko
	Salkic v. Švédsko
	Sentges v. Nizozemí
	Storck v. Německo
	Wilkinson v. Spojené království
	Winterwerp v. Nizozemí
	Y.F. v. Turecko

Nezpůsobilost	Bock v. Německo
	Bocsi v. Maďarsko
	Egger v. Rakousko
	H.F. v. Slovensko
	H.L. v. Spojené království
	Matter v. Slovensko
	Skjoldager v. Švédsko
	Vaudelle v. Francie
	Winterwerp v. Nizozemí
	X. and Y. v. Nizozemí
Omezující prostředky	Hénaf v. Francie
	Herczegfalvy v. Rakousko
Pomluva	Stewart-Brady v. Spojené království
Postižení, mentální	Kutzner v. Německo
	Olsson v. Švédsko
Postižení, tělesné	Botta v. Itálie
	Price v. Spojené království
	Sentges v. Nizozemí
	Zehnalová a Zehnal v. Česká republika
Právní zastoupení	Abbott v. Spojené království
	Bocsi v. Maďarsko
	Bouamar v. Belgie
	Edwards (Paul a Audrey) v. Spojené království
	Megyeri v. Německo
	Pereira v. Portugalsko
	Winterwerp v. Nizozemí
Přijatelnost	Bocsi v. Maďarsko
	Chave (née Jullien) v. Francie
	Clunis v. Spojené království
	Croke v. Irsko
	Egger v. Rakousko
	Guenat v. Švýcarsko
	Guérin v. Francie
	Hénaf v. Francie
	Powell (William a Anita) v. Spojené království
	Salkic v. Švédsko
	Sentges v. Nizozemí

	Skjoldager v. Švédsko
	Stewart-Brady v. Spojené království
	Warren v. Spojené království
	Wilkinson v. Spojené království
	X. v. Spojené království (6840/74)
	Zehnalová a Zehnal v. Česká republika
Přístup do dokumentace	Bouilly v. Francie
	Gaskin v. Spojené království
	Gialamas v. Řecko
	McMichael v. Spojené království
	M.G. v. Spojené království
	M.S. v. Švédsko
	Nakach v. Nizozemí
Přístup k soudu	Clunis v. Spojené království
	Egger v. Rakousko
	Guérin v. Francie
	Lutz v. Francie (č. 2)
	Osman v. Spojené království
	Rakevich v. Rusko
	Stewart-Brady v. Spojené království
	Vodeničarov v. Slovensko
	X. a Y. v. Nizozemí
Psychiatrické vyšetření	Bernard v. Francie
	Bock v. Německo
	Guenat v. Švýcarsko
	Herz v. Německo
	H.F. v. Slovensko
	Kepenerov v. Bulgarie
	Luberti v. Itálie
	Matter v. Slovensko
	M.S. v. Bulgarie
	Musial v. Polsko
	Nowicka v. Polsko
	Pereira v. Portugalsko (č. 2)
	Reid (Hutchison) v. Spojené království
	Varbanov v. Bulgarie
	Worwa v. Polsko

Rodinný život	Andersson (Margareta a Roger) v. Švédsko
	Bock v. Německo
	Eriksson v. Švédsko
	Johansen v. Norsko
	Kutzner v. Německo
	McMichael v. Spojené království
	M.G. v. Spojené království
	Nowicka v. Polsko
	Olsson v. Švédsko
Smrt	Akkoç v. Turecko
	Edwards (Paul a Audrey) v. Spojené království
	Keenan v. Spojené království
	Osman v. Spojené království
	Powell (William a Anita) v. Spojené království
	Slimani v. Francie
Soukromá instituce	Storck v. Německo
Soukromý život	Bensaid v. Spojené království
	Bocsi v. Maďarsko
	Botta v. Itálie
	Chave (née Jullien) v. Francie
	Clunis v. Spojené království
	Gaskin v. Spojené království
	Glass v. Spojené království
	Grare v. Francie
	Herczegfalvy v. Rakousko
	J.T. v. Spojené království
	Matter v. Slovensko
	M.S. v. Švédsko
	Sentges v. Nizozemí
	Stewart-Brady v. Spojené království
	Winterwerp v. Nizozemí
	Worwa v. Polsko
	X. and Y. v. Nizozemí
	Y.F. v. Turecko
	Zehnalová a Zehnal v. Česká republika
	Spravedlivý proces
Aslan v. Turecko	

	Ballestra v. Francie
	Bernard v. Francie
	Bocsi v. Maďarsko
	D.N. v. Švýcarsko
	Guérin v. Francie
	H.F. v. Slovensko
	McMichael v. Spojené království
	Nikolova v. Bulgaria
	Stewart-Brady v. Spojené království
	Vaudelle v. Francie
	Wilkinson v. Spojené království
Status oběti	Skjoldager v. Švédsko
Špatné zacházení	Aerts v. Belgie
	Akkoç v. Turecko
	Assenov v. Bulgaria
	Bouamar v. Belgie
	Dougoz v. Řecko
	H. v. Francie
	Hénaf v. Francie
	Irsko v. Spojené království
	Keenan v. Spojené království
	Kudła v. Polsko
	Mikheyev v. Rusko
	Peers v. Řecko
	Price v. Spojené království
	Wilkinson v. Spojené království
	X. v. Spojené království (6840/74)
Vazba	Bouamar v. Belgie
	Jabłoński v. Polsko
	Kudła v. Polsko
	Mikheyev v. Rusko
	Nikolova v. Bulgaria
	Pereira v. Portugalsko
Volby	Hirst v. Spojené království (č. 2)
Vyhoštění	Bensaid v. Spojené království
	Dougoz v. Řecko
	Salkic v. Švédsko

Vyšetřování	Akkoç v. Turecko
	Assenov v. Bulgaria
	Edwards (Paul a Audrey) v. Spojené království
	Mikheyev v. Rusko
	Osman v. Spojené království
	Powell (William a Anita) v. Spojené království
	Slimani v. Francie
Vzdělání	D.G. v. Irsko
	Kutzner v. Německo
Zastrašování	Akkoç v. Turecko

ABBOTT V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

EKLP, 15006/89, rozhodnutí ze dne 10. prosince 1990

Klíčová slova MDAC: dítě; spravedlivý proces; právní zastoupení

Fakta

Stěžovatel byl od svých dvanácti let držen v různých institucích, neboť jeho výchova byla problémová a choval se násilně. Byl svěřen „pod dohled soudu“ (ward of court) a poté umístěn do zabezpečeného ústavu. Stěžovatel se nemohl řízení účastnit a nebyl ani zastoupen. Namítal špatné zacházení během detence.

Rozhodnutí – smírné urovnání

Čl. 3, 5(1) a (4), 6(1) a 14. Vláda vyplatila ex gratia částku £7,000, uhradila stěžovateli náklady řízení a přislíbila změnu právní úpravy, která zajistí právní zastoupení umístěných v zabezpečených ústavech i omezení maximální délky pobytu v těchto zařízeních.

AERTS V. BELGIE

ESLP, 25357/94, rozsudek ze dne 30. července 1998

Klíčová slova MDAC: CPT; detence, odpovědný orgán; špatné zacházení; detence, místo výkonu

Fakta

Stěžovatel byl obviněn ze spáchání trestného činu a soud dospěl k závěru, že trpí duševní poruchou. Z léčebných důvodů (nikoli za trest) byl držen na psychiatrickém oddělení věznice. Stěžovatel namítal, že vězení nebylo vhodným místem pro osobu s duševní nemocí, neboť se mu zde nedostávalo řádné lékařské péče a vězení není vhodným terapeutickým prostředím.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Zbavení osobní svobody stěžovatele nebylo v souladu s vnitrostátním právem. Musí existovat určité spojení mezi důvodem, na základě kterého je detence povolena, a místem a podmínkami výkonu detence. „V zásadě bude ‚detence‘ osoby jako psychiatrického pacienta zákonná pouze v léčebně, nemocnici či jiném vhodném zařízení“ (odst. 46).

Čl. 6(1) – porušen. Rozhodnutí úřadu pro právní pomoc, který stěžovateli odmítl uhradit náklady právního zastoupení, aby se ve věci zákonnosti detence mohl odvolat, porušilo čl. 6(1). Výsledek řízení byl rozhodující pro stěžovatelova občanská práva, čl. 6(1) byl tedy dotčen.

Čl. 3 – nebyl porušen. Přestože podmínky ve vězení byly nevyhovující, což dosvědčuje zpráva CPT, nebylo „přesvědčivě prokázáno“, že stěžovatel byl vystaven zacházení, které by spadalo pod čl. 3 (odst. 65).

AKKOÇ V. TURECKO

ESLP, 22947/98, rozsudek ze dne 10. října 2000

Klíčová slova MDAC: smrt; špatné zacházení; zastrasování; vyšetřování

Fakta

Stěžovatelce bylo za trest za její vyjádření, které učinila do novin, státním orgánem zabráněno v povýšení. Neznámý střelec zavraždil jejího manžela. Policisté stěžovatelku zadrželi v jejím domě a byla následně po dobu deseti dnů zbavena osobní svobody. Údajně se stala objektem špatného zacházení a byla mučena. Během výslechu se jí vyptávali na její stížnost k EKLP. Stěžovala si na disciplinární řízení, které proti ní bylo zahájeno, zabití jejího manžela rukou neznámého pachatele a absenci efektivního vyšetřování.

Rozsudek

Čl. 10 (svoboda projevu) – nebyl porušen. Stěžovatelka využila dostupné a řádné prostředky nápravy proti disciplinární sankci, která na ni byla uvalena, a nemůže nadále nárokovat status oběti.

Čl. 2 – porušen. Nebylo nade vší pochybnost prokázáno, že bezpečnostní složky státu se podílely na zabití stěžovatelčina manžela, avšak „státní orgány nesplnily povinnost podniknout rozumná opatření, která přicházela v úvahu, aby bylo zabráněno skutečnému a bezprostřednímu ohrožení [jeho] života“ (odst. 94). Vyšetřování smrti bylo povrchní a mělo omezený rozsah, proto porušilo čl. 2.

Čl. 13 – porušen. Stěžovatelce byla odepřena možnost účinné nápravy ohledně manželovy smrti a tedy i možnost využít další dostupné prostředky, včetně nároku na náhradu způsobené újmy.

Čl. 3 – porušen. Během detence policisté stěžovatelku polévali horkou a studenou vodou, bili ji do hlavy, výhrůžkami na ni vyvíjeli psychologický nátlak a byla nucena zanedbávat své děti. To bylo příčinou dlouhotrvajících příznaků úzkosti a nejistoty, které byly diagnostikovány jako posttraumatický stres a vyžádaly si lékařskou péči. Jednalo se o mučení.

Dřívější čl. 25 (současný čl. 34) – porušen. Státní orgány se snažily stěžovatelku zastrážit z důvodu, že podala stížnost k EKLP.

ANDERSSON V. ŠVÉDSKO

ESLP, 20022/92; rozsudek ze dne 27. srpna 1997. Dostupný pouze ve francouzštině.

Klíčová slova MDAC: důvěrnost

Fakta

Stěžovatelčin psychiatr bez jejího svolení kontaktoval místní orgány, neboť měl obavy ohledně problémů jejího syna s učením a jeho všeobecného zdravotního stavu. Stěžovatelka tvrdila, že měla právo takovému oznámení zabránit.

Rozsudek

Čl. 6(1) – nebyl porušen. Psychiatr zde má širokou možnost uvážení a nebylo jeho povinností se předtím, než se obrátil na příslušné orgány, zeptat na názor stěžovatelky.

ANDERSSON (MARGARETA A ROGER) V. ŠVÉDSKO

ESLP, 12963/87, rozsudek ze dne 20. ledna 1992

Klíčová slova MDAC: dítě, rodinný život

Fakta

Úřad převzal Rogera do své péče. Toto rozhodnutí bylo založeno na zprávě, která uváděla, že chování jeho matky (Margareta) závažným způsobem narušuje zdraví a vývoj dítěte. Úřad zakázal až do doby, než ve věci rozhodne soud, kontakt mezi matkou a dítětem. Soud zákaz styku potvrdil. Po dobu asi jednoho a půl roku tak k žádnému styku nedocházelo. Matka se proti těmto rozhodnutím odvolala. Stěžovatelé namítali, že omezením styku, které zahrnovalo i omezení komunikace prostřednictvím pošty a telefonu, porušilo čl. 8.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Zásah do práva na respektování rodinného života a korespondence byl v souladu se zákonem a měl legitimní cíl, neboť měl sloužit k ochraně „zdraví či morálky“ a „práv a svobod“ chlapce. Toto opatření aplikované po zmíněné období však mělo dalekosáhlé následky a proto mělo být odůvodněno závažnými důvody a směřovat k opětovnému sjednocení rodiny. Omezení možnosti se stýkat společně s omezením komunikace mezi stěžovateli nebylo přiměřené sledovanému cíli, a proto nebylo „nezbytné v demokratické společnosti“.

ASHINGDANE V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 8225/78, rozsudek ze dne 28. května 1985

Klíčová slova MDAC: detence, místo výkonu

Fakta

Stěžovatel s diagnózou duševní nemoci byl uznán vinným ze spáchání trestného činu a držen v Broadmoorské nemocnici, léčebně s vysokou ostrahou. Po několika letech dal příslušný orgán souhlas s přemístěním stěžovatele do léčebny s nižším stupněm ostrahy. Vedení druhé léčebny jej ale odmítlo přijmout a úřady převoz nenařídily. Stěžovatel namítal porušení čl. 5 z důvodu pokračující detence v léčebně s vysokou ostrahou a pro nemožnost podat odvolání proti rozhodnutí, kterým byl jeho převoz odmítnut.

Rozsudek

Čl. 5(1)(e) – nebyl porušen. Čl. 5 se týká detence, nikoli omezení svobody pohybu. Přestože podmínky ve druhé léčebně byly méně restriktivní, stěžovatel by zde byl stále zbaven osobní svobody. Čl. 5 „nezaručuje právo na soudní přezkoumání zákonnosti všech aspektů či detailů detence“ (odst. 52). Soud upozornil na „nešťastnou skutečnost, že, lidsky řečeno, stěžovatel trpěl nespravedlností, když musel snášet přísný režim Broadmoorské nemocnice“ o 19 měsíců déle, než vyžadoval jeho duševní stav (odst. 49).

ASLAN V. TURECKO

*ESLP, 59237/00, rozsudek ze dne 15. července 2005. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: spravedlivý proces*

Fakta

Stěžovatelé byli soudem pro bezpečnost státu odsouzeni k trestu odnětí svobody za členství v nelegálních ozbrojených organizacích nebo napomáhání jim. Stěžovali si, že řízení nebylo spravedlivé, a na délku řízení (přes čtyři a půl roku). Tvrdili, že je nesoudil nezávislý a nestranný soud, neboť členem soudu pro bezpečnost státu byl vojenský soudce.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Civilisté, kteří jsou souzeni pro trestné činy, mají oprávněný důvod se obávat, že státní bezpečnostní soud, ve kterém zasedá i vojenský soudce, může postrádat nezávislost a nestrannost. Soud neshledal porušení ohledně délky řízení.

ASSENOV V. BULHARSKO

*ESLP, 24760/94, rozsudek ze dne 28. října 1998
Klíčová slova MDAC: špatné zacházení; vyšetřování*

Stěžovatel namítal fyzické násilí ze strany policie. Stěžoval si na to, že bulharské orgány věc řádně neprošetřily.

Rozsudek

Čl. 3 – porušen. Pokud jednotlivec hodnověrně tvrdí, že byl nezákonně a v rozporu s čl. 3 obětí špatného zacházení ze strany policie nebo obdobných bezpečnostních složek státu, vyžaduje toto ustanovení, vykládáno ve spojení s obecnou povinností států podle čl. 1 - přiznat každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody zaručené Úmluvou, aby bylo provedeno efektivní vyšetřování. Takové vyšetřování musí být způsobilé vést k identifikaci a potrestání odpovědných osob (odst. 102).

BALLESTRA V. FRANCIE

*ESLP, 28660/95, rozsudek ze dne 12. prosince 2000. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: spravedlivý proces; délka řízení*

Fakta

Stěžovatel byl zadržen, převezen na policejní stanici a po vyšetření lékařem umístěn v PL. Stěžoval si na délku tří rozdílných správních řízení, z nich každé trvalo více než 8 let: předběžný návrh na proplacení nákladů spojených s léčbou, žaloba na náhradu způsobené újmy vůči ministerstvu vnitra a žaloba proti léčebně.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Délka řízení byla nepřiměřená. Vláda nevysvětlila průtahy, ke kterým došlo.

BENJAMIN A WILSON V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

EKLP, 28212/95, rozhodnutí ze dne 26. září 2002

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; detence, přezkum

Fakta

Stěžovatel č. 1 pobýval ve vězení, ale projevil se u něj duševní onemocnění a poruchy chování. Příslušný orgán rozhodl o jeho převozu do Broadmoorské nemocnice s vysokou ostrahou. Stěžovatel byl označen jako technical lifer (osoba, která trpí závažnou duševní chorobou, jež ji významným způsobem ovlivnila v době spáchání trestného činu, ale soud hospitalizaci při ukládání trestu nenařídil). V letech 1996 a 2001 se tribunál pro přezkum duševního zdraví zabýval otázkou stěžovatelova propuštění. Při druhém projednávání tribunál jeho propuštění doporučil.

Stěžovatel č. 2 byl také ve vězení. Soud měl důkazy o duševní nemoci stěžovatele. Znalec z oboru psychiatrie doporučil držení v léčebně bez časového omezení. Tribunál pro přezkum duševního zdraví posuzoval možnost propuštění stěžovatele v letech 1996 a 2000. Při žádné z těchto příležitostí tribunál nedospěl k závěru, že stěžovatel již léčbu v nemocnici nepotřebuje, a propuštění tak nedoporučil.

Stěžovatelé namítali, že pravomoc tribunálu nesplňovala požadavky čl. 5(4).

Rozhodnutí

Čl. 5(4) – porušen. Tribunál sice mohl doporučit, aby stěžovatelé byli propuštěni, neměl ale pravomoc toto propuštění nařídit, což čl. 5(4) vyžaduje. „Nejedná se zde o formální otázku, ale o zásah do základní zásady dělby moci a snížení nezbytných záruk proti případnému zneužití“ (odst. 36).

BENSAID V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 44599/98, rozsudek ze dne 6. února 2001

Klíčová slova MDAC: vyhoštění; soukromý život; léčba

Fakta

Stěžovatel, alžírský občan se schizofrenií, který pobýval ve Velké Británii, měl být vyhoštěn do Alžírsku. Tvrdil, že vyhoštění povede k porušení jeho práv, neboť v Alžírsku nedostane potřebou psychiatrickou péči. Dle jeho názoru by vyhoštění závažným zasáhlo do jeho soukromého života ve smyslu morální a fyzické integrity.

Rozsudek

Čl. 3 – nebyl porušen. Čl. 3 má vysoký práh, bez jehož překročení není možné konstatovat, že byl porušen. To platí především, pokud se případ netýká přímé odpovědnosti smluvního státu za vznik újmy.

Čl. 8 – nebyl porušen. „Ne každé jednání či opatření, které nepříznivě ovlivní morální nebo tělesnou integritu, znamená porušení práva na soukromý život podle čl. 8“ (odst. 46).

BERNARD V. FRANCIE

ESLP, 22885/93; rozsudek ze dne 23. dubna 1998

Klíčová slova MDAC: spravedlivý proces; psychiatrické vyšetření

Fakta

Stěžovatel byl obviněn z trestného činu. Během vyšetřování nařídil soudce vypracování psychiatrického a psychologického posudku. První posudek obsahoval závěr, že jeho „šance na nápravu se s ohledem na jeho trestní rejstřík i pro jeho osobnost jeví jako značně omezená“. Stěžovatel vyžadoval další posudek. Podle druhého posudku „se stěžovatel nikdy napravit nemůže. Jeho věrnost světu organizovaného zločinu je zřejmě nezvratná. Žádný rozsudek nemůže být dost těžký, aby zlomil jeho ducha; vždy se znovu pokusí uprchnout z vězení nebo posílit své vazby s dalšími zločinci. Je jisté, že se dopustí další trestné činnosti, což potvrzuje jeho trestní rejstřík.“ Soudce zamítnul stěžovatelův požadavek na třetí posudek. Stěžovatel namítal, že poznámky obsažené ve vypracovaných posudcích narušily jeho právo na spravedlivý proces a zásadu presumpce nevinny.

Rozsudek

Čl. 6 – nebyl porušen. Účelem psychiatrického vyšetření bylo zjistit, zda stěžovatel trpěl duševní poruchou, příp. zda bylo dáno spojení mezi poruchou a trestnými činy, ze kterých byl obviněn. Mělo také posoudit jeho nebezpečnost. Soudem ustanovení znalci museli vycházet z hypotézy, že stěžovatel trestný čin spáchal. Stěžovatel měl příležitost podat proti posudkům námitky, což však neučinil a nevyužil tak možnost posudky zpochybnit. Soud vyslechnul všechny svědky, které stěžovatel navrhnul, a jeho právníci měli možnost se ke každé svědecké výpovědi vyjádřit.

BIZZOTTO V. ŘECKO

ESLP 22126/93, rozsudek ze dne 15. listopadu 1996

Klíčová slova MDAC: detence, místo výkonu

Fakta

Stěžovatel byl obviněn z obchodování s drogami a odsouzen k osmi letům vězení. Odvolací soud prvostupňové rozhodnutí potvrdil a navíc nařídil umístění stěžovatele do zařízení pro léčbu drogově závislých. K tomu nedošlo a stěžovatel se obrátil na EKLP s tvrzením, že jeho neumístěním do příslušného zařízení byl porušen čl. 5(1).

Rozsudek

Čl. 5(1) – nebyl porušen. Detence byla následkem odsouzení stěžovatele za obchodování s drogami. Rozhodnutí odvolacího soudu ohledně stěžovatelova umístění v zařízení pro léčbu drogově závislých se nijak nedotýkalo hlavního důvodu pro zbavení osobní svobody. Detence proto mohla být posuzována pouze ve vztahu k čl. 5(1)(a), kdy se jednalo o následek odsouzení příslušným soudem.

BOCK V. NĚMECKO

*ESLP 11118/84, rozsudek ze dne 29. března 1989**Klíčová slova MDAC: nezpůsobilost; délka řízení; psychiatrické vyšetření; rodinný život***Fakta**

Stěžovatel podal návrh na rozvod, neboť jeho žena mu vyhrožovala, že jej pro údajnou duševní poruchu nechá zbavit způsobilosti k právním úkonům. Stěžovatel podstoupil psychiatrické vyšetření, které nezjistilo žádné známky duševní nemoci. Jeho žena podala návrh na řízení o způsobilosti, na jehož základě soud stěžovatele způsobilosti zbavil a ustanovil mu opatrovníka. Soud jej 26. dubna 1974 umístil do PL. Soudní řízení, která se týkala jeho údajné duševní nemoci, pokračovala až do roku 1983. Dle názoru stěžovatele doba, kterou soudy potřebovaly, aby rozhodly a jeho návrhu na rozvod, nebyla „přiměřená“ ve smyslu čl. 6(1).

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Pro konstatování průtahů v řízení nebyl rozhodující nedostatek aktivity soudu, ale spíše nadměrná aktivita za účelem posouzení duševního stavu stěžovatele. Národní soudy mají v zásadě povinnost pokračovat v řízení s předpokladem, že stěžovatel má dostatečnou způsobilost. Pokud se objeví reálná pochybnost, zda je osoba způsobilá, mají povinnost co nejrychleji zjistit, do jaké míry může před soudem jednat.

Řízení zahájená z důvodu údajné duševní poruchy pana Bocka končila jedno za druhým zamítnutím návrhu. V době konečného rozsudku o rozvodu již pět znaleckých posudků potvrzovalo duševní zdraví pana Bocka. Tento případ se dotýká zásadních otázek soukromého a rodinného života, vztahu mezi manželi a mezi rodiči a dětmi. Soud poukázal na osobní situaci stěžovatele, který po dobu devíti let „trpěl z důvodu pochybností týkajících se stavu jeho duševního zdraví, které se následně ukázaly jako neopodstatněné. Jde o závažný zásah do lidské důstojnosti.“ (odst. 48).

BOCSI V. MAĎARSKO

*EKLP, 24240/94, rozhodnutí ze dne 21. května 1998**Klíčová slova MDAC: přijatelnost; spravedlivý proces; nezpůsobilost; právní zastoupení; soukromý život***Fakta**

Stěžovatelka byla držena v PL a zbavena způsobilosti k právním úkonům. Neúspěšně se pokoušela plnou způsobilost opět nabýt. Obrátila se na EKLP s tvrzením, že došlo k porušení jejího práva na soukromý a rodinný život.

Rozhodnutí

Čl. 8 – nepřijatelný. Zásah do soukromého života stěžovatelky byl zákonný a odůvodněný.

Čl. 6(1) – nepřijatelný. EKLP odmítla argument stěžovatelky, že neposkytnutím dostatečného právního zastoupení pro podání dovolání k nejvyššímu soudu byl porušen čl. 6, neboť „neustanovení opatrovníka osobě, která nemá procesní způsobilost, není porušením práva na přístup k soudu, jestliže je v této věci nulová šance na úspěch“ (odst. 3).

BOTTA V. ITÁLIE

ESLP, 21439/93, rozsudek ze dne 24. února 1998

Klíčová slova MDAC: postižení, tělesné; soukromý život

Fakta

Z důvodu svého tělesného postižení se stěžovatel nemohl dostat na soukromou pláž, přestože podle italských zákonů měly být pláže lidem s postižením přístupné. Namítal porušení práva na soukromý život podle čl. 8.

Rozsudek

Čl. 8 – není aplikovatelný. ESLP prohlásil, že „soukromý život [...] zahrnuje tělesnou i duševní integritu jednotlivce; záruky poskytované ustanovením čl. 8 jsou zaměřeny především na zajištění rozvoje osobnosti každého jednotlivce ve vztazích s dalšími osobami bez vnějšího vměšování.“ (odst. 32). Státy mají zároveň pozitivní závazek respektovat soukromý život, např. přijmout opatření za účelem ochrany soukromého života ve vztazích mezi jednotlivci. Je však nezbytné najít spravedlivou rovnováhu mezi zájmy společnosti a jednotlivce, přičemž státy zde mají možnost uvážení.

Právo uplatňované stěžovatelem, tedy právo na přístup na pláž a k moři na místě vzdáleném od místa jeho bydliště, se týká mezilidských vztahů tak širokého a neurčitého rozsahu, že zde neexistuje žádná přímá souvislost mezi opatřením vyžadovaným od státu k zajištění řádného vybavení lázní a soukromým životem stěžovatele.“ (odst. 35).

Čl. 14 (zákaz diskriminace) – není aplikovatelný. ESLP připomněl, že čl. 14 doplňuje ostatní hmotněprávní ustanovení Úmluvy a nemá samostatnou existenci, neboť je účinný pouze ve vztahu k dalším právům. „Aplikace čl. 14 nevyžaduje, aby došlo k porušení jiného ustanovení – a v tomto smyslu je samostatný. Nemůže však být aplikován, pokud skutkové okolnosti případu nespadají pod rámec některého z dalších článků“ (odst. 39).

BOUAMAR V. BELGIE

ESLP, 9106/80, rozsudek ze dne 29. února 1988

Klíčová slova MDAC: dítě; špatné zacházení; právní zastoupení; vazba

Fakta

Dětský stěžovatel namítal v rámci čl. 5 nezákonnost devíti umístění do vazby v průběhu jednoho roku.

Rozsudek

Čl. 5(1)(d) – porušen. Stěžovatel byl přemísťován mezi vězením a rodinou. Nebylo možné najít vhodné zařízení a výchovný personál. Opakování detence nesledovalo výchovný cíl a způsobilo, že byla stále méně „zákonná“.

Čl. 5(4) – porušen. Samotný fakt, že stěžovatel (který byl v té době velmi mladý) se jednání před soudem osobně účastnil, nezajišťoval potřebné záruky, neboť asistence jeho právníka byla nedostatečná. Odvolání stěžovatele bylo prakticky neúčinné.

BOUILLY V. FRANCIE

*ESLP, 38952/97, rozsudek ze dne 7. prosince 1999. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: přístup do dokumentace; délka řízení*

Fakta

Stěžovatelka požadovala kopii zdravotnické a úřední dokumentace, která se vztahovala k její hospitalizaci na psychiatrickém oddělení nemocnice. Úřady jí záznamy zpřístupnily, s výjimkou zpráv z období před rokem 1980, neboť tyto už byly zničeny. Nemocnice také odmítla poskytnout některé dokumenty, které tvořily osobní poznámky lékařů. Rozhodnutí o nezpřístupnění bylo následně soudem zrušeno a stěžovatelka 138 chybějících dokumentů získala. Stěžovala si na porušení práva na soukromý život podle čl. 8.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Řízení trvala více než 5 let. Případ přitom nebyl nijak zvláště složitý. I sama stěžovatelka však k průtahům přispěla, neboť se na správní soud obrátila až po více než čtrnácti měsících. Stát nebyl schopen vysvětlit více než dva roky trvající nečinnost.

BRAND V. NIZOZEMÍ

*ESLP, 49902/99, rozsudek ze dne 11. května 2004
Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; detence, místo výkonu*

Fakta

Stěžovatel vykonával patnáctiměsíční trest odnětí svobody. Z důvodu duševní poruchy soud nařídil jeho převoz na kliniku, po uplynutí trestu toto rozhodnutí vstoupilo v platnost. Stěžovatel však nemohl být na kliniku převezen, neboť tam nebylo žádné volné místo. Zůstal proto v běžné vazební věznici.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Musí být dáno určité spojení mezi důvodem pro zbavení osobní svobody a místem a podmínkami výkonu detence. Bylo by nerealistické a příliš striktní požadovat po příslušných orgánech, aby zajistily, že místo na zvolené klinice bude okamžitě dostupné. Určitému nesouladu mezi dostupnou a požadovanou kapacitou vazební kliniky se nelze vyhnout a je zapotřebí jej považovat za přijatelný.

Podstatné průtahy týkající se přijetí na kliniku, a tedy i začátku léčby, však ovlivní šance na úspěšnost terapie nařízené v rámci ochranného léčení po skončení výkonu trestu. Zvyšuje se tak i pravděpodobnost delšího trvání hospitalizace.

Mezi protikladnými zájmy zde nebyla zachována rozumná rovnováha. Orgány se nepotýkaly s výjimečnou či nepředpokládanou situací. Proto již prodleva v převozu stěžovatele na kliniku, která trvala šest měsíců, je nepřijatelná.

CHAVE (NÉE JULLIEN) V. FRANCIE

*EKLP, 14461/88, rozhodnutí ze dne 9. července 1991. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: přijatelnost; důvěrnost; soukromý život*

Fakta

Stěžovatelka požadovala, aby její jméno a osobní údaje byly vymazány ze seznamu osob, které mají psychiatrickou diagnózu. Úřady takový požadavek odmítly.

Rozhodnutí

Čl. 8 – nepřijatelný. Uchování informací ohledně držení osoby v psychiatrickém zařízení po jejím propuštění může být zásahem do práva na soukromý život. V tomto případě však byl zásah oprávněný, neboť byla zajištěna přísná důvěrnost informací.

CLUNIS V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

*ESLP, 45049/98, rozhodnutí ze dne 11. září 2001
Klíčová slova MDAC: přístup k soudu; přijatelnost; soukromý život*

Fakta

Stěžovatel s diagnózou duševní nemoci napadl svého souseda z ubytovny. Byl zadržen a následně propuštěn. Dle vyjádření příslušných orgánů se choval agresivně a psychiatr požadoval, aby byl formálně vyšetřen. Vyšetření bylo nařízeno jako běžné, nikoli naléhavé. Policie oznámila, že stěžovatel měl několik nožů a mluvil o ďáblech. Psychiatr doporučoval, aby k vyšetření došlo co nejdříve. Brzy poté stěžovatel zabil cizince. Popíral, že by spáchal vraždu, neboť byl prý nepřítel.

Vyšetřování vraždy dospělo k závěru, že v rámci následné péče v nemocnici došlo k závažným pochybením. Stěžovatel u ESLP namítal, že mu byl odepřen přístup k soudu ohledně určení jeho občanskoprávního nároku proti zdravotnickému orgánu, neboť jeho podání byla odmítána z důvodu veřejného zájmu. Dle stěžovatele došlo také k porušení jeho práv zaručených v čl. 8, neboť úřady nesplnily svou pozitivní povinnost zajistit skutečnou ochranu jeho práv, aby byl respektován jeho soukromý život, zvláště pak jeho duševní blaho.

Rozhodnutí

Čl. 6(1) – nepřijatelný. Toto ustanovení se týká pouze sporů o práva a závazky, které jsou vymahatelné podle domácího práva; samotný čl. 6(1) pro tato práva nezaručuje žádný zvláštní obsah. Stěžovatel se mohl pokusit svůj nárok vymoci před vnitrostátními orgány.

Čl. 8 – nepřijatelný. „Soukromý život“ zahrnuje fyzickou a duševní integritu jednotlivce. Základním účelem čl. 8 je chránit jednotlivce před svévolnými zásahy ze strany orgánů veřejné moci, což od státu vyžaduje nejen se takových zásahů zdržet: ochrana soukromého života může zahrnovat pozitivní závazek. Takový závazek se může týkat přijetí opatření s cílem ochrany soukromého života dokonce i v oblastech vztahů mezi jednotlivci. Koncept ochrany však není přesně definován. K určení, zda taková povinnost existuje, musí být zachována spravedlivá rovnováha mezi obecným zájmem a zájmy jednotlivce. Státy zde přitom vždy mají jistou míru uvážení. Neexistuje přímé spojení mezi opatřeními, která měla být podle stěžovatele podniknuta, a újmou způsobenou jeho duševnímu zdraví závažností jeho jednání, odsouzením za spáchání trestného činu a následnou detencí v psychiatrickém zařízení. Z tohoto důvodu je stížnost nepřijatelná.

CROKE V. IRSKO

ESLP, 33267/96, rozhodnutí ze dne 15. června 1999

Klíčová slova MDAC: přijatelnost; detence, odpovědný orgán; detence, přezkum

Fakta

Stěžovatel s duševní nemocí byl držen v PL. Trvání jeho detence nebylo formálně prodlouženo, přestože to domácí právo vyžadovalo. Měl být proto následně na základě rozhodnutí soudu propuštěn. V den propuštění dva lékaři potvrdili, že stěžovatel musí být v PL nadále držen, a detence pokračovala. Stěžovatel zahájil řízení o přezkum zákonnosti detence (habeas corpus) a argumentoval, že právní úprava, kterou byla regulována jeho detence, je protiústavní. Když byl neúspěšný, obrátil se na ESLP s tvrzením, že byl porušen čl. 5, neboť zákonnost jeho detence nebyla řádně přezkoumána a řízení habeas corpus nebylo rychlé.

Rozhodnutí – stížnost je přijatelná.

DELBEC V. FRANCIE

ESLP, 43125/98, rozsudek ze dne 18. června 2002. Dostupný pouze ve francouzštině.

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl zatčen pro podezření ze spáchání trestného činu a z rozhodnutí starosty měl být držen na psychiatrii. Stěžovatel se v dubnu 1998 obrátil na tribunál a správní soud s žádostí o okamžité propuštění. Řízení před tribunálem vedlo k jeho propuštění v srpnu 1998. Řízení před správním soudem skončilo v září téhož roku.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Účelem řízení bylo umožnit rychlé rozhodnutí ohledně stěžovatelovy osobní svobody. Soudce však porušil svou povinnost rozhodnout věc co nejrychleji.

D.G. V. IRSKO

ESLP, 39474/98, rozsudek ze dne 16. května 2002

Klíčová slova MDAC: dítě; detence, místo výkonu; vzdělání

Fakta

Stěžovatel byl již od svých dvou let v péči irských úřadů. Trpěl závažnou poruchou osobnosti a měl záznamy v trestním rejstříku. Bylo shledáno, že je nebezpečný sobě a svému okolí. Z nezabezpečeného ústavu uprchl a se zdravotnickými institucemi nespolupracoval. Pětkrát po úřadech požadoval, aby mu bylo zajištěno ubytování přiměřené jeho potřebám. Zdravotnické orgány rozhodly o umístění stěžovatele na terapeutickém oddělení pro mladistvé s vysokou mírou podpory, ale žádné takové zařízení v Irsku neexistovalo. Stěžovatel požadoval, aby se soud zabýval jeho tvrzením, že byl zbaven svého ústavního práva, které státu ukládá povinnost poskytnout mu vhodnou péči a ubytování. Mezitím vrchní soud nařídil na 3 týdny detenci stěžovatele v zařízení pro kriminálníky. Stěžovatel namítal porušení čl. 5 tím, že jeho detence v tomto zařízení nebyla „v souladu s řízením stanoveným zákonem“.

Rozsudek

Čl. 5(1)(d) – porušen. Přestože pro vydané rozhodnutí nebyla opora v zákoně, vrchní soud usiloval o ochranu práv dítěte. V kontextu detence nezletilých nemůže být pojem „výchovní dohled“ (educational supervision) rigidně postaven na roveň výuce ve třídě: pokud jde o mladistvého v péči místních orgánů, výchovní dohled musí zahrnovat rozdílné aspekty výkonu rodičovských práv úřadem ve prospěch dotčené osoby. V zařízení pro kriminálníky musel stěžovatel dodržovat disciplinární režim. Vzdělávací služby zde byly zcela volitelné a stěžovatel se je nepokusil využít. Zbavení osobní svobody nebylo možné považovat za dočasné opatření, které by sloužilo k zavedení výchovního dohledu, jenž by po urychleně následoval. Soudní rozhodnutí nebylo založeno na žádném specifickém návrhu ohledně zajištění výchovního dohledu nad stěžovatelem.

Čl. 5(5) – porušen. Úmluva nebyla inkorporována do irského práva a neexistovalo vymahatelné právo na odškodnění.

D.M. V. FRANCIE

*ESLP, 41376/98, rozsudek ze dne 27. června 2002. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení*

Fakta

Stěžovatel byl v PL přijat v květnu 1997. V následujícím měsíci požádal soud o přezkum zákonnosti jeho detence a okamžité propuštění. Po roce a dvaceti dnech od obdržení stěžovatelovy žádosti ji soud odmítl. Stěžovatel namítal porušení čl. 5 z důvodu délky řízení.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Délka řízení nebyla v souladu s požadavkem na to, aby zákonnost detence byla přezkoumána „urychleně“.

D.N. V. ŠVÝCARSKO

*ESLP, 27154/95, rozsudek ze dne 29. března 2001
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; spravedlivý proces*

Fakta

Stěžovatel byl v souladu s právní úpravou ochrany duševního zdraví zbaven osobní svobody. Stěžovatelův ošetřující lékař působil zároveň jako soudce odvolací komise, která posuzovala otázku jeho propuštění z psychiatrického zařízení. Další soudci v komisi nebyli psychiatři a tak museli spoléhat na tohoto lékaře. Dle stěžovatele byl porušen čl. 5, neboť komise nebyla dostatečně nestranná.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Řízení podle čl. 5(4) musí mít soudní charakter a musí poskytovat záruky přiměřené typu zbavení osobní svobody, o které se zde jedná. Nezávislost soudní moci tvoří velmi důležitý prvek. V případě přezkumu zákonnosti detence osoby s duševní poruchou je zmíněná nestrannost nezbytná.

DONNADIEU V. FRANCIE

*ESLP, 39066/97, rozsudek ze dne 27. února 2001. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení*

Fakta

Stěžovatel byl v roce 1969 držen v PL. Na základě přesvědčení, že jeho detence je nezákonná, požádal v roce 1994 o propuštění. V červnu 1995 podal zvláštní žalobu na odškodnění k civilnímu soudu. V roce 1997 se obrátil na ESLP se stížností na porušení čl. 6(1) z důvodu průtahů v řízení.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Řízení před civilním soudem trvalo více než 5 let a 6 měsíců, což je teoreticky pro jednu instanci příliš. Správní řízení navíc trvalo celkem 6 let a 8 měsíců. Případ nebyl natolik složitý, aby to ospravedlňovalo takové průtahy.

DOUGOZ V. ŘECKO

*ESLP, 40907/98, rozsudek ze dne 6. března 2001
Klíčová slova MDAC: CPT; vyhoštění; špatné zacházení*

Fakta

Stěžovatel syrské národnosti byl shledán vinným z trestných činů souvisejících s drogami a bylo nařízeno jeho vyhoštění. Mezi červnem 1997 a prosincem 1998 byl držen v přeplněné a špinavé cele bez přiměřeného sanitárního vybavení a lůžek, s nedostatkem teplé vody, čerstvého vzduchu a denního světla a za absence vybavení ke cvičení. CPT potvrdil stěžovatelovy důkazy svou zprávou ohledně podmínek v policejních celách.

Rozsudek

Čl. 3 – porušen. Nadměrná délka detence za takových podmínek vedla k ponižujícímu zacházení podle čl. 3.

E. V. NORSKO

*ESLP, 11701/85, rozsudek ze dne 29. srpna 1990
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení*

Fakta

Stěžovatel byl uznán vinným ze spáchání několika trestných činů, byl diagnostikován jako „psychopat“ a držen bez časového omezení v zabezpečené PL. Obrátil se na soud s požadavkem o propuštění. Soudní řízení trvalo 8 týdnů: 5 týdnů od podání návrhu do projednání věci a další 3 týdny do doručení rozsudku. Stěžovatel namítal průtahy v řízení podle čl. 5.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Osm týdnů neznamená „urychleně“.

EDWARDS (PAUL A AUDREY) V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 46477/99, rozsudek ze dne 14. března 2002

Klíčová slova MDAC: smrt; vyšetřování; právní zastoupení

Fakta

Stěžovatelé byli rodiče vězně, který byl zabit svým spoluvězněm. Obžalovaný se přiznal k vraždě, proto fakticky žádné trestní řízení neprobíhalo. Bylo zahájeno tzv. „vyšetřování zabití člověka“ (inquiry after homicide), které mělo zjistit, jak došlo ke smrti. Vyšetřovací skupinu tvořilo pět odborníků vedených zkušeným právníkem a zasedala po dobu 56 dnů během 10 měsíců. Scházela se neveřejně, ale vyslechla okolo 150 svědků. Konečná zpráva o rozsahu 388 stran konstatovala řadu pochybení a obsahovala doporučení pro budoucí praxi.

Stěžovatelé namítali na základě čl. 2, že jim jako příbuzným zemřelého bylo odepřeno právo účastnit se výslechů, neboť ty probíhaly neveřejně. Nebyli řádně zastoupeni ani nemohli klást svědkům otázky. Stěžovali si také na to, že vyšetřovací skupina neměla pravomoc nechat svědky předvést (dva dozorcí odmítli ústně svědčit).

Rozsudek

Čl. 2 – porušen. Vyšetřovací skupina postrádala pravomoc nechat předvést svědky, což snížilo její způsobilost shromáždit všechna relevantní fakta, aby bylo možné zjistit, jak došlo k úmrtí, a tedy dosáhnout cíle, který čl. 2 vyžaduje. Stěžovatelé měli na vyšetřování blízký a osobní zájem, nemělo proto probíhat neveřejně.

EGGER V. RAKOUSKO

EKLP, 15780/89, rozhodnutí ze dne 11. října 1993

Klíčová slova MDAC: přístup k soudu; přijatelnost; nezpůsobilost

Fakta

Stěžovatel s duševní poruchou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům. Stěžoval si na základě čl. 6(1), že neměl přístup k soudu ohledně zbavení funkce nebo změny svého opatrovníka.

Rozhodnutí

Čl. 6(1) – nepřijatelný. Opatrovnictví zajišťovalo stěžovateli zastoupení prostřednictvím jeho opatrovníka. Na základě rakouského práva dochází k pravidelnému přezkumu nezbytnosti zbavení způsobilosti. Omezení stěžovatelovy způsobilosti k právním úkonům a ustanovením opatrovníka nenarušilo samotnou podstatu práva na přístup k soudu.

ENHORN V. ŠVÉDSKO

ESLP, 56529/00, rozsudek ze dne 25. ledna 2005

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán

Fakta

Stěžovatel měl virus HIV a nakazil jím dalšího muže. Aby mu bylo zabráněno v dalším šíření viru, byl stěžovatel držen v nemocnici. Poté, co z nemocnice uprchnul, byla u něj diagnostikována paranoidní porucha osobnosti a byl znovu držen v nemocnici. Jeho detence byla prodlužována po dobu téměř sedmi let. Stěžovatel namítal, že nucená izolace a nedobrovolné umístění v nemocnici porušilo čl. 5(1).

Rozsudek

Čl. 5(1)(e) – porušen. Účelem detence bylo zabránit stěžovateli v šíření viru HIV. Mezi základní kritéria pro posouzení zákonnosti detence osoby z důvodu prevence šíření nakažlivých chorob patří, zda je infekční choroba nebezpečná pro veřejné zdraví či bezpečnost a zda detence osoby je aplikována až jako poslední možnost, jak šíření nemoci zabránit, neboť méně závažná opatření byla zvažována a odmítnuta jako nedostatečná z důvodu nedostatečné ochrany veřejného zájmu. Pokud tato kritéria nejsou dále naplněna, zákonný důvod pro detenci přestává existovat. Prodlužování detence po dobu téměř 7 let vedlo k tomu, že stěžovatel strávil v nemocnici nedobrovolně celkem téměř jeden a půl roku. Příslušné orgány porušily závazek zachovat spravedlivou rovnováhu mezi potřebou zajistit, aby se virus HIV nešířil, a osobní svobodou stěžovatele.

ERIKSSON V. ŠVÉDSKO

ESLP, 11373/85, rozsudek ze dne 22. června 1989

Klíčová slova MDAC: dítě; rodinný život

Fakta

Dcera stěžovatelky byla v roce 1978 umístěna do dětského domova. V roce 1983 úřady svěřené do náhradní péče zrušily, ale rozhodly, že dítě má zatím v ústavu zůstat a postupně se vracet ke stěžovatelce. Stěžovatelka namítala, že toto rozhodnutí, kterým jí bylo bez časového omezení zabráněno v tom, aby dceru získala zpět z dětského domova, trváním takového zákazu po dobu šesti let a omezením styku s dítětem byl porušen čl. 8. Argumentovala také porušením čl. 6 pro absenci opravných prostředků, kterými by se mohla omezení styku s dítětem bránit soudní cestou.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Možnost rodiče a dítěte být spolu tvoří základní prvek rodinného života. Vztahy v rodině nejsou umístěním dítěte do veřejné péče zrušeny. V tomto případě omezení styku nebylo v souladu s domácím právem a nebylo ani přiměřené sledovanému cíli.

Čl. 6 – porušen. Nedostatečné prostředky nápravy ohledně omezení styku.

ERKALO V. NIZOZEMÍ

ESLP, 23807/94, rozsudek ze dne 2. září 1998
Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán

Fakta

Stěžovatel vykonával ve vězení trest odnětí svobody, po kterém mělo následovat ochranné léčení v PL. Příslušné orgány rozhodly, že léčba bude zahájena dříve, než bylo plánováno. Státní zástupce požadoval prodloužení stěžovatelovy detence, ale jeho požadavek došel k soudu pozdě. Podle stěžovatele došlo dvou a půl měsíční prodlevou mezi uplynutím původní doby detence a novým rozhodnutím soudu, k porušení čl. 5.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Státní zástupce sice požadavek na prodloužení detence připravil včas a informoval o něm stěžovatele, návrh však nedošel k soudu do dvou měsíců od uplynutí zákonné lhůty. Povinnost zaručit, aby žádost o prodloužení detence byla podána a přezkoumána včas, leží na příslušných orgánech, nikoli na osobě zbavené osobní svobody.

FRANCISCO V. FRANCIE

ESLP, 38945/97; rozsudek ze dne 29. srpna 2000. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: délka řízení

Fakta

Stěžovatel namítal průtahy v rámci dvou řízení, ve kterých požadoval odškodnění za nedobrovolnou hospitalizaci v PL. Tato řízení trvala více než 7 let a 9 měsíců, resp. 3 roky a 4 měsíce.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Vláda přiznala, že řízení nebyly nijak zvlášť složitá.

GAJCSI V. MAĎARSKO

ESLP, 34503/03, rozsudek ze dne 3. října 2006
Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán

Fakta

Stěžovatel byl po dobu 3 let držen v PL a zákonnost jeho detence byla každoročně přezkoumávána soudem. Soud detenci prodloužil s odůvodněním, že: „[p]odle provedeného dokazování a znaleckého posudku má soud za prokázané, že prodloužení léčby pacienta je oprávněné a zákonné. Pacient stále potřebuje terapii.“ Stěžovatel se proti rozhodnutí odvolal a argumentoval, že rozhodnutí mělo závažné nedostatky. Odvolání bylo odmítnuto. Stěžovatel proto namítal, že jeho detence nebyla nařízena v řízení „stanoveném zákonem“ a že nebyl seznámen s důvody pro hospitalizaci.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Každé zbavení osobní svobody musí být nejen v souladu s hmotněprávními a procesními ustanoveními domácího práva, ale zároveň musí být v souladu s účelem čl. 5, tedy chránit jednotlivce před svévolným zásahem. Relevantní domácí právo zdůrazňuje, že pro ospravedlnění nedobrovolné hospitalizace je nezbytné prokázat nebezpečnost. Rozhodnutí domácích soudů však postrádala jakékoli hodnocení údajné či potenciální nebezpečnosti stěžovatele a detence tak nebyla v souladu se zákonem.

GASKIN V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 10454/83; rozsudek ze dne 7. července 1989

Klíčová slova MDAC: přístup do dokumentace; důvěrnost; soukromý život

Fakta

Stěžovatel měl v úmyslu zahájit řízení proti místním orgánům, neboť tvrdil, že v dětství s ním bylo během pobytu v dětském domově špatně zacházeno. Pokusil se získat přístup do úřední dokumentace týkající se jeho případu. Úřad však rozhodl, že informace obsažené v dokumentaci mu mohou být zpřístupněny pouze, pokud s tím budou souhlasit ti, kdo do ní přispívali. Stěžovatel namítal porušení svého práva na respektování soukromého života podle čl. 8, neboť neměl přímý přístup k záznamům.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Osoba ve stěžovatelově situaci má podstatný zájem, chráněný EÚLP, na tom, aby získala všechny informace potřebné k pochopení jejího dětství a raného vývoje. Důvěrnost veřejných záznamů je však také důležitá z důvodu ochrany třetích osob. Systém, který podmiňuje přístup do dokumentace souhlasem jejích přispěvatelů, může být v zásadě, vzhledem k uvážení, které zde státy mají, v souladu se závazky podle čl. 8. V rámci takového systému však musí být chráněn zájem jednotlivce usilujícího o přístup do dokumentace se vztahem k jeho soukromému a rodinnému životu v případě, že přispěvatel do dokumentace je nedostupný nebo nepatřičně odmítá poskytnout souhlas se zpřístupněním. Takový systém je v souladu se zásadou proporcionality pouze tehdy, pokud je zajištěno, že nezávislá autorita vydá konečné rozhodnutí, zda může být dokumentace zpřístupněna, jestliže přispěvatelé neodpovídají nebo souhlas neudělí. Takové řízení stěžovatel k dispozici neměl.

Čl. 10 – nebyl porušen. Čl. 10 nezahrnuje povinnost vlády sdělit stěžovateli údaje, o které zde šlo.

GIALAMAS V. ŘECKO

ESLP, 70314/01; rozsudek ze dne 21. října 2004. Dostupný pouze ve francouzštině.

Klíčová slova MDAC: přístup do dokumentace; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl přijat v PL s diagnózou paranoie a lékař podepsal „potvrzení internace“ (certificate of internment). Později byl stěžovatel přemístěn na kliniku, kde mu lékaři dali za pravdu, že u něj paranoidní symptomy nejsou přítomny a že jeho zdravotní stav nevyžaduje detenci. Stěžovatel proto po léčbě požadoval, aby potvrzení internace odvolala. Ta odmítla s tvrzením,

že se jedná o veřejný dokument, který se týká zdravotního stavu k datu jeho vydání. Stěžovatel se obrátil na soud, kterému trvalo více než 3 roky, než věc rozhodl. Stěžovatel namítal průtahy v řízení podle čl. 6(1).

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Ospravedlnitelnost délky řízení závisí na skutečnostech, podle kterých tento případ nebyl nijak zvlášť složitý.

GLASS V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 61827/00, rozsudek ze dne 9. března 2004

Klíčová slova MDAC: dítě; soukromý život; léčba

Fakta

Stěžovatel měl vážné mentální i tělesné postižení a vyžadoval péči 24 hodin denně. Po operaci byl jeho zdravotní stav kritický. Stěžovatelka č. 2, matka prvního stěžovatele, odmítala, aby bylo stěžovateli podáváno pro zmenšení jeho bolesti morfiem. Lékař rozhodl o tom, že resuscitace by nebyla v nejlepším zájmu stěžovatele. Stěžovatelka požadovala, aby byl její syn, pokud bude umírat, převezen domů. Policista ji ale poučil, že když se pokusí syna převézt, bude zadržena. Stěžovateli byla podána diamorfinová infuze a rodina se s lékaři pohádala. Rodina se obávala, že lékaři chtějí na stěžovateli skrytě provést eutanázii a bránili lékařům v přístupu do pokoje. Příkaz „neresuscitovat“ byl do zdravotnické dokumentace stěžovatele vložen bez konzultace se stěžovatelkou. Nemocnice mohla požádat o souhlas vrchní soud, ale to neudělala. Stěžovatelův stav se zhoršil a jeho matka jej úspěšně resuscitovala. Jeho stav se následně zlepšil a byl nakonec propuštěn. Stěžovatelé namítali porušení čl. 8, práva na soukromý život, a argumentovali, že jim zákon nezaručil respektování fyzické a morální integrity.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Rozhodnutí vnutit stěžovateli léčbu navzdory odmítání matky vedlo k zásahu do jeho práva na respektování soukromého života, zejména jeho fyzické integrity. Tento zásah byl v souladu se zákonem a jednání personálu léčebny sledovalo legitimní cíl. Lékaři se nesnažili o to způsobit stěžovateli smrt.

Při rozhodování, zda je zásah nezbytný v demokratické společnosti, nebylo dle názoru Soudu dostatečně vysvětleno, proč nemocnice nepožádala o schválení postupu vrchní soud. Lékaři v té době sdíleli pochmurnou prognózu stěžovatelovy nezpůsobilosti přestát budoucí krize a nebylo pochyb o tom, že jeho matka nebude s jimi navrhovanou léčbou souhlasit. Povinnost vzít na sebe iniciativu a obrátit se na soud byla na nemocnici. Rozhodnutí orgánů nerespektovat námitky stěžovatelky ohledně navrhované léčby za absence schválení soudu vedlo k porušení čl. 8.

GORSHKOV V. UKRAJINA

ESLP, 67531/01, rozsudek ze dne 8. listopadu 2005

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum

Fakta

Stěžovatele poslal do PL soud v rámci trestního řízení. Po několika letech PL soud požádala, aby byl stěžovatel propuštěn do ambulantního léčení, neboť jeho chování se zlepšilo. Řada takových požadavků byla odmítnuta, nakonec byl ale stěžovatel propuštěn. Namítal porušení čl. 5(4), neboť neměl žádný efektivní prostředek nápravy proti detenci; namítal zejména, že byl propuštěn až 2 roky poté, co se jeho stav zlepšil.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Přístup k soudu nesmí záviset na dobré vůli orgánu, který stěžovatele zbavil osobní svobody, na uvážení lékařů či vedení nemocnice. Pacient musí mít právo požádat o soudní přezkum z vlastní vůle. Ukrajinské zákony, podle kterých měl být pacient automaticky předveden před soudce, byly samy o sobě nedostatečné a nemohly nahradit samostatné právo pacienta, obrátit se na soud.

GRANATA V. FRANCIE

ESLP, 39626/98, rozsudek ze dne 19. března 2002. Dostupný pouze ve francouzštině.

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl držen v PL na základě zprávy lékaře, že je to nezbytné z důvodu naléhavé potřeby. Stěžovatel zahájil správní řízení proti rozhodnutí o zákonnosti detence. Zahájil také civilní řízení o náhradu újmy, která mu byla způsobena. Stěžoval si ohledně délky řízení, která u prvního a druhého stupně dosáhla devíti a půl let.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Průtahy nebyly přiměřené.

GRARE V. FRANCIE

EKLP, 18835/91, rozhodnutí ze dne 2. prosince 1992. Dostupný pouze ve francouzštině.

Klíčová slova MDAC: soukromý život; léčba

Fakta

Stěžovateli byla proti jeho vůli podávána psychiatrická medikace s nežádoucími vedlejšími efekty. Tvrdil, že se jednalo o nelidské a ponižující zacházení a byla porušena ochrana jeho soukromého života.

Rozhodnutí

Čl. 3 a 8 – nepřijatelné. Přestože měla léčba nepřijemné vedlejší účinky, nedosáhla minimálního stupně závažnosti podle čl. 3. Léčba byla zásahem do soukromého života, ale byla ospravedlněna potřebou ochrany veřejného pořádku a zdraví podle čl. 8(2).

GUENAT V. ŠVÝCARSKO

*EKLP, 24722/94; rozhodnutí ze dne 10. dubna 1995. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: přijatelnost; detence, odpovědný orgán; psychiatrické vyšetření*

Fakta

Policisté vyzvali stěžovatele, který se podle nich choval zvláště, aby je doprovodil na stanici. Stěžovatel jim bez námitek vyhověl. Na policejní stanici nebyl uzamčen, mohl se po areálu volně pohybovat. Vyšetřil jej psychiatr, který dospěl k závěru, že stěžovatel je nebezpečný sobě i svému okolí a proto vyžaduje zvláštní prostředí. Psychiatr sepsal zprávu pro nedobrovolnou hospitalizaci v psychiatrickém zařízení. Při vstupu prokázalo somatické vyšetření stěžovatele, že má vysoký krevní tlak a proto byl okamžitě převezen do krajské nemocnice, kde byl hospitalizován až do 1. srpna 1989 pro 3 epileptické krize. Stěžovatel namítal, že by měl být aplikován čl. 5(2), neboť byl proti své vůli nezákonně hospitalizován v PL.

Rozhodnutí

Čl. 5 – nepřijatelný. Stěžovatel nevyčerpal domácí opravné prostředky náležející k čl. 5(2). Policie zasáhla z humanitárních důvodů pro stěžovatelovo podivné chování. Vzhledem k tomu, že jejich zásah neměl žádné represivní charakteristiky, stěžovatel nebyl zbaven osobní svobody ve smyslu čl. 5(1).

GUÉRIN V. FRANCIE

*ESLP, 25201/94, rozsudek ze dne 29. července 1998
Klíčová slova MDAC: přijatelnost; spravedlivý proces; přístup k soudu*

Fakta

Stěžovatel se k soudu, jehož rozsudkem byl odsouzen na dva roky odnětí svobody, nedostavil, přestože byl řádně předvolán, a byl vydán příkaz k jeho zadržení. Nezávisle na soudním řízení byl převzat do psychiatrického zařízení, kde zůstal až do dne, kdy jej policie přišla zadržet. Stěžovatelovo dovolání bylo odmítnuto s odůvodněním, že se nepodřídil příkazu k zadržení. Stěžovatel namítal porušení čl. 6(1), neboť tímto rozhodnutím bylo porušeno jeho právo na přístup k soudu, jeden z prvků práva na spravedlivý proces.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Právo na přístup k soudu není absolutní a může být tedy omezeno, zejména pokud se týká přijatelnosti opravného prostředku. Omezení však nesmí do výkonu práva zasáhnout takovým způsobem, aby narušilo samotnou jeho podstatu. Musí sledovat legitimní cíl a musí být dána proporcionalita mezi použitým opatřením a sledovaným cílem.

H. V. FRANCIE

ESLP, 10073/82, rozsudek ze dne 24. října 1989

Klíčová slova MDAC: špatné zacházení; délka řízení

Fakta

Stěžovatel v roce 1961 strávil na psychiatrické klinice téměř 4 měsíce. Žaloval nemocnici o odškodnění za závažné zdravotní problémy, které mu údajně léčba na klinice způsobila. Řízení trvalo celkem 7 let a 7 měsíců. Stěžovatel namítal porušení čl. 6(1) průtahy v řízení.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Délka řízení byla nepřiměřená, neboť se jí orgány nezabývaly a vláda nepředložila žádný důkaz, který by svědčil tomu, že situace byla pouze dočasná a že byly podniknuty kroky k nápravě.

HÉNAF V. FRANCIE

ESLP, 65436/01, rozsudek ze dne 27. listopadu 2003

Klíčová slova MDAC: přijatelnost; špatné zacházení; omezující prostředky

Fakta

Stěžovatel se nevrátil z povolené vycházky z vězení, bylo však zjištěno, že trpí duševní poruchou, která snížila jeho rozpoznávací schopnosti a že vězení pro něj není terapeutickým místem, zejména s ohledem na jeho věk. Po návratu do vězení byl stěžovatel převezen do nemocnice, aby byl operován. Během převozu byl spoután na rukou a zůstal tak i po zbytek dne. Noc před operací byl řetězem za kotník připoután k posteli. Stěžoval si na nelidské podmínky během pobytu v nemocnici a odmítl operaci podstoupit, vrátil se proto do vězení. Stěžovatel podal na policisty trestní oznámení, které byla odmítnuto jako nepřijatelné, protože nezaplatil soudní poplatek. Stěžovatel namítal porušení čl. 3 tím, jak s ním bylo s ohledem na jeho věk a zdravotní stav v nemocnici zacházeno.

Rozsudek

Čl. 3 – porušen. Stěžovatel nebyl odsouzen za násilné chování. Z vycházky se do vězení nevrátil pro duševní poruchu, kterou trpěl, a nebyl agresivní. Nebylo prokázáno, že by stěžovatel představoval jakékoli nebezpečí. Stupeň nebezpečí, jaké údajně představoval, nemohl ospravedlnit to, že byl den před operací připoután k posteli, zvláště, když před dveřmi jeho pokoje zůstali na stráží dva policisté. Vzhledem k stěžovatelovu věku, zdravotnímu stavu a výše zmíněným okolnostem bylo omezení jeho pohybu nepřiměřené požadavkům na bezpečnost.

HERCZEGFALVY V. RAKOUSKO

ESLP, 10533/83, rozsudek ze dne 24. září 1992

Klíčová slova MDAC: korespondence; detence, přezkum; délka řízení; soukromý život; omezující prostředky; léčba

Fakta

Stěžovatel byl odsouzen za trestné činy a umístěn do PL. Stěžoval si:

Podle čl. 5(4) na to, že přezkum zákonnosti jeho detence neproběhl urychleně. 3 soudní rozhodnutí ohledně zákonnosti jeho detence byla vydána v intervalech 15 měsíců, 2 roky a 9 měsíců.

Podle čl. 3, že mu byla nadbytečně a proti jeho vůli podávána sedativa, byl nuceně krmen, spoután na rukou a několik týdnů připoután k posteli.

Podle čl. 8, že byl v PL nuceně krmen, podroben psychiatrické léčbě a nebylo mu umožněno odesílat dopisy.

Podle čl. 10, že po dlouhou dobu během detence neměl možnost číst, poslouchat rádio ani sledovat televizi.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. První dvě rozhodnutí (15 měsíců, 2 roky) nebyla vydána v přiměřených intervalech, zejména s ohledem na velký počet žádostí o propuštění, na které stěžovateli nebylo odpovězeno.

Čl. 3 – nebyl porušen. „Dle názoru Soudu vyžaduje stav podřízenosti a bezmoci, který je pro pacienty držené v PL typický, zvýšenou bdělost při posuzování, zda zacházení bylo v souladu s Úmluvou. Je na lékařích, aby na základě uznávaných pravidel lékařské vědy posoudili, jaké terapeutické metody mají být použity, pokud je nezbytně nutné, aby bylo zachováno tělesné a duševní zdraví pacientů, kteří nejsou zcela způsobilí o sobě rozhodovat a za které jsou tudíž zdravotničtí pracovníci zodpovědní. Takoví pacienti však zůstávají pod ochranou čl. 3, který nemůže být derogován. Ustálené zásady medicíny jsou v takových případech nepochybně rozhodující; lze obecně říci, že opatření, která jsou terapeuticky nezbytná, nelze považovat za nelidská či ponižující. Soud však musí mít za přesvědčivě prokázané, že se jednalo o léčebnou nutnost“ (odst. 82). V tomto případě šlo o „terapeutickou nutnost“, tedy nikoli o nelidské či ponižující zacházení.

Čl. 8 – porušen. Zákon, kterým vláda odůvodňovala zásah do stěžovatelovy korespondence, byl neurčitý a „výslovně nestanovil, za jakých podmínek lze rozhodnout o stížností napadeném opatření. Výslovné vymezení se však v oblasti detence v psychiatrických institucích jeví jako o to důležitější, že dotčené osoby jsou často vydány na milost lékařům a korespondence je jejich jediným spojením s vnějším světem.“ (odst. 91).

Čl. 10 – porušen. Zákon, na jehož základě byl aplikováno omezení přístupu k informacím, byl neurčitý.

HERZ V. NĚMECKO

*ESLP, 44672/98, rozsudek ze dne 12. června 2003. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; psychiatrické vyšetření*

Fakta

Stěžovatel byl držen v PL. Psychiatr ve své zprávě dospěl k závěru, že stěžovatel trpí paranoidní psychózou a že je nebezpečný. Následná vyšetření řadou znalců vedla k různým závěrům ohledně toho, zda je detence nezbytná. Stěžovatel byl do PL znovu převzat. Na základě stanovené diagnózy, o které byl informován telefonicky, soudce potvrdil rozhodnutí o prozatímním držení stěžovatele. Stěžovatel namítal porušení čl. 5(1), 5(4) a 6(1) na základě toho, že jeho druhá detence nebyla zákonná, neboť netrpěl duševní poruchou a neměl přístup k soudu, který měl zákonnost jeho detence přezkoumat.

Rozsudek

Čl. 5(1) a 6(1) – nebyly porušeny. Soud nepochybil, když si neopatrnil lékařské zprávy a nevyslechl stěžovatele, neboť měl povinnost rozhodnutí vydat urychleně. Nebylo snadné dospět k závěru ohledně stěžovatelova zdravotního stavu, protože existovaly protichůdné psychiatrické posudky.

Čl. 5(4) – porušen. Soudy odmítaly podání stěžovatele na základě toho, že mezitím rozhodnutí o detenci vypršelo a stěžovatel z léčebny unikl. Vzhledem k závažnosti takových opatření, i když dočasných, nemůže samotný fakt, že rozhodnutí již pozbylo platnost, vést k tomu, že stěžovatel bude zbaven práva na přezkum zákonnosti zbavení osobní svobody.

H.F. V. SLOVENSKO

*ESLP, 54797/00; rozsudek ze dne 8. listopadu 2005. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: spravedlivý proces; nezpůsobilost; psychiatrické vyšetření*

Fakta

Stěžovatelka byla na základě diagnózy chronické paranoidní schizofrenie rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním a nebyla tedy způsobilá vstupovat do právních vztahů a spravovat si své záležitosti. Soud stěžovatelku nevyslechl a ve svém rozhodnutí se spolehnul pouze na starý psychiatrický posudek, vyjádření jejího ex-manžela a jeho svědky. Stěžovatelka se odvolala, ale soud její odvolání zamítnul, aniž by ji vyslechnul nebo nařídil vypracování dalšího posudku, který požadoval její advokát. Stěžovatelce se podařilo získat plnou způsobilost v červenci 2001.

Podle názoru stěžovatelky byl porušen čl. 6(1) neboť, řízení o způsobilosti k právním úkonům nebylo spravedlivé. Namítala, že soudy řádně nezjistily skutkový stav a svá rozhodnutí řádně neodůvodnily. Stěžovala si také na selhání opatrovníka, který byl soudem ustanoven, aby ji v řízení zastupoval.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Slovenské právo vyžaduje, aby soudy osobě, o jejíž způsobilost se jedná, ustanovily pro ochranu jejích práv opatrovníka pro řízení. Stěžovatelka však v řízení před

soudem prvního stupně zastoupena nebyla, zástupce měla teprve až před soudem odvolacím. Psychiatrický posudek nemohl být považován za „recentní“ ve smyslu Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R(99)4 ohledně zásad právní ochrany nezpůsobilých dospělých osob. Na základě dalšího posudku by okresní soud mohl také rozhodnout, zda by měl stěžovatelku vyslechnout.

Řízení, jehož výsledek byl pro stěžovatelku mimořádně důležitý, mělo být vedeno dostatečnými procesními zárukami, které by zabezpečily ochranu jejích práv a to, aby její zájmy byly brány v úvahu. Slovenské soudy nepostupovaly s potřebnou pečlivostí a neshromáždily dostatek důkazů pro zjištění schopností stěžovatelky a pro to, aby nedošlo k odepření spravedlnosti.

HIRST V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ (Č. 2)

ESLP, 74025/01, rozsudek ze dne 30. března 2004

Klíčová slova MDAC: volby

Fakta

Stěžovatel vykonával trest odnětí svobody na doživotí. Jako odsouzený vězeň byl na základě platného práva zbaven možnosti volit v parlamentních či místních volbách. Namítal porušení čl. 3 Protokolu č. 1 EÚLP a čl. 10 tím, že jeho volební právo i právo na svobodu projevu bylo porušeno, neboť volby jsou formou vyjádření názoru, která je pro funkční demokracii nezbytná.

Rozsudek

Čl. 3 Protokolu č. 1 – porušen. Jakékoli znehodnocení či oslabení volebního práva hrozí podkopáním demokratického systému a nesmí být proto aplikováno lehkomyšlně či bezstarostně. ESLP zpochybnil tvrzení vlády, že omezení volebního práva je zamýšleno za účelem předcházení zločinnosti a k potrestání pachatelů, jakož i zvýšení občanské odpovědnosti a respektování vlády zákona. Toto ustanovení zbavilo práva zaručeného EÚLP asi 70.000 lidí nerozlišujícím způsobem tím, že blanketní omezení bylo aplikováno na všechny odsouzené vězně. Osoba, která byla pro menší porušení zákona odsouzena k týdennímu trestu odnětí svobody mohla volební právo ztratit, pokud trest vykonávala během voleb, zatímco osoby, které byly odsouzeny k několikaletému trestu za závažné zločiny, se náhodou mohly vyhnout tomu, že volby zmeškají. Musí být zachována spravedlivá rovnováha. Je na zákonodárci, aby rozhodnul, zda omezení volebního práva má být spojeno s určitými trestnými činy či trestnými činy určité závažnosti, nebo by např. mohl mít soud, který rozhoduje o vině a trestu, pravomoc určité osoby odsouzené pro trestný čin volebního práva zbavit. Nebylo ale nijak prokázáno, že by se zákonodárce jakkoli pokusil zvážit konkurující zájmy nebo přiměřenost zákazu, který se týkal odsouzených vězňů. Absolutní zákaz volit pro každého vězně za jakýchkoli okolností nespadá pod povolenou možnost uvážení. Nebylo potřeba zabývat se zvláště čl.10.

H.L. V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

*ESLP, 45508/99, rozsudek ze dne 5. října 2004**Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; detence, přezkum; nezpůsobilost***Fakta**

Stěžovatel byl autista, nemohl mluvit a měl omezenou schopnost porozumění. Nebyl způsobilý udělit souhlas s léčbou (nebo ji odmítnout). Bydlel s placenými ošetřovateli. Po incidentu v denním centru, kdy začal být velmi rozrušený, tloukl se pěstmi do hlavy a bouchal hlavou do zdi, byl převezen do nemocnice a psychiatr dospěl k závěru, že jeho stav vyžaduje hospitalizaci. Podle názoru lékaře nebylo potřeba nařídít nedobrovolnou hospitalizaci. Stěžovateli ošetřovatelé požádali soud, aby byl propuštěn, ale jejich žádost byla zamítnuta, neboť stěžovatel byl přijat neformálně a nebyl tedy „v detenci“. Stěžovatel namítal porušení čl. 5(1), neboť jeho neformální léčba v psychiatrickém zařízení znamenala nezákonnou detenci a řízení, které měl k dispozici pro přezkum zákonnosti detence, nesplňovalo požadavky čl. 5(4).

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Stěžovatel byl pod neustálým dohledem a kontrolou a nemohl zařízení opustit. Není proto podstatné, zda nemocniční oddělení, kde byl léčen, bylo zamknuté či uzamykatelné. Slovy Úmluvy byl stěžovatel „zbaven osobní svobody“. Neexistovala žádná procedurální pravidla, na základě kterých by proběhlo přijetí a detence pacienta, který neměl způsobilost. To je v protikladu s celým systémem záruk, které požívají lidé, kteří jsou de lege zbaveni osobní svobody. Chyběla zde formalizovaná přijímací procedura ohledně toho, kdo může přijetí navrhnout, z jakého důvodu a na základě jakých lékařských či jiných hodnocení a závěrů. Nebylo jednoznačně stanoveno, že k přijetí může dojít jen z určitého důvodu, a neexistovalo časové omezení léčby či péče s přijetím spojené. Žádné ustanovení nevyžadovalo klinické posouzení, zda stále trvá porucha vyžadující hospitalizaci. Stěžovateli nebyl ustanoven zástupce, který by mohl vznášet námítky a podání v jeho prospěch, přestože tuto procesní záruku osoby zbavené osobní svobody mají. Absence procesních záruk vedla k arbitrárnosti zbavení osobní svobody na základě doktríny nezbytnosti (necessity).

Čl. 5(4) – porušen. Stěžovatel se nemohl obrátit na soud, který by přezkoumal zákonnost jeho detence.

H.M. V. ŠVÝCARSKO

*ESLP, 39187/98, rozsudek ze dne 26. října 2004**Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán***Fakta**

Stěžovatelka byla proti své vůli umístěna do ústavu sociální péče. Neměla možnost rozhodovat o tom, kde bude žít, ani o věcech každodenního života. Namítala, že byla schopná se umýt a obléct, že její syn jí mohl uvařit a že jej nechtěla nechat samotného. Podle jejího názoru byla nezákonně zbavena osobní svobody, neboť čl. 5(1)(e) hovoří pouze o „tuláctví“, nikoli o zanedbanosti jako důvodu pro detenci. Tvrdila, že nesplňovala podmínky „tuláctví“, neboť měla domov a dostávala důchod.

Rozsudek

Čl. 5(1) – nebyl porušen. Stěžovatelce byla poskytována péče v jejím domě, ale odmítla spolupracovat. Její životní podmínky se zhoršily a proto se odpovědné úřady rozhodly zasáhnout. Umístění stěžovatelky do ústavu bylo zodpovědným opatřením, které úřady podnikly v nejlepším zájmu stěžovatelky, aby měla potřebnou lékařskou péči a řádné podmínky k životu.

IRSKO V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 5310/71, rozsudek ze dne 18. ledna 1978

Klíčová slova MDAC: špatné zacházení

Fakta

12 osob bylo zadrženo a na několik dní převezeno do nezjištěných výslechových středisek umístěných pod povrchem. Pobyt zde zahrnoval použití tzv. desorientačních technik výslechu, např. stání u zdi (zadržení byli nuceni zůstat po několik hodin v namáhavé pozici), zakrývání očí, vystavení hluku, nedostatek spánku a jídla i pití. Stěžovatel (irská vláda) namítal porušení čl. 3, 5 a 6 tím, že britská vláda opakovaně porušovala svou povinnost vybavit zařízení příslušenstvím, které by umožňovalo efektivní vyšetřování.

Rozsudek

Čl. 3 – porušen. Pět použitých technik bylo aplikováno kumulativně, promyšleně a po dobu několika hodin; způsobily, pokud ne přímá tělesná zranění, minimálně intenzivní fyzické a duševní utrpení a vedly k narušení psychiky během výslechů. Spadají proto do kategorie nelidského zacházení ve smyslu čl. 3. Techniky byly zároveň ponižující, neboť u obětí vyvolávaly pocity strachu, úzkosti a méněcennosti způsobilé je ponížít a pokořit, případně zlomit jejich fyzický či morální odpor.

Dělicí čára mezi mučením a nelidským či ponižujícím zacházením je v zásadě vedena rozdílnou intenzitou způsobeného utrpení. Techniky, které byly aplikovány kumulativně, nepochybně vedly k nelidskému a ponižujícímu zacházení, jejich cílem bylo získat přiznání, další jména nebo informace a byly používány systematicky, přesto však nevedly k dostatečné intenzitě a krutosti, která je obsažena v pojmu mučení.

JABŁOŃSKI V. POLSKO

ESLP, 33492/96, rozsudek ze dne 21. prosince 2000

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; vazba; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl držen ve vazbě, po hladovce byl převezen do nemocnice a následně na oddělení vnitřních nemocí. Požádal o propuštění, ale byl neúspěšný. Stěžoval si na detenci ve vazbě a délku řízení.

Rozsudek

Čl. 5(3) – porušen. Stěžovatel byl ve vazbě po dobu 4 let a 9 měsíců. ESLP nepřijal argument vlády, že riziko, že stěžovatel mohl spáchat závažný trestný čin, bylo dostačujícím důvodem

pro vazbu, která trvala takovou dobu. Čl. 5(3) v zásadě neobsahuje povinnost drženou osobu z důvodu jejího zdravotního stavu propustit. Vláda však nevzala v úvahu, že vzhledem k uplynulému času, frekvenci a povaze stěžovatelova sebepoškozujícího chování ve vězení, jeho další držení již nemohlo sloužit účelu, aby byl před soud postaven v rozumné době.

Čl. 5(4) – porušen. Řízení o prodloužení stěžovatelovy detence trvalo 43 dnů. Rozhodnutí o zákonnosti detence musí být v rámci probíhajícího řízení vydáno urychleně.

JOHANSEN V. NORSKO

ESLP, 17383/90, rozsudek ze dne 7. srpna 1996

Klíčová slova MDAC: dítě; rodinný život

Fakta

Stěžovatelkou byla matka chlapce a dívky, kteří byli z důvodu její neschopnosti se o ně starat umístěni do náhradní péče. Nakonec se s nimi stěžovatelka nemohla ani stýkat. Namítala porušení čl. 8, neboť odebrání dětí a zákaz styku s nimi narušily její právo na respektování rodinného života.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Orgány státu mají širokou možnost uvážení ohledně potřeby umístit dítě do náhradní péče. Pečlivější přezkum však vyžaduje jakékoli další omezení, jako např. omezení rodičovských práv a styku či právních záruk k zabezpečení efektivní ochrany práva rodiče i dítěte na respektování jejich rodinného života. Tato omezení mohou způsobit, že rodinné vztahy mezi rodiči a dětmi budou výrazně narušeny.

JOHNSON V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 22520/93, rozsudek ze dne 24. října 1997

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum

Fakta

Duševně nemocný stěžovatel byl uznán vinným za spáchání závažného trestného činu. Zákonnost jeho detence byla několikrát přezkoumána tribunálem pro přezkum duševního zdraví, který rozhodl o tom, že již duševní nemoc netrpí, proto by měl být převezen do ubytovny. Tribunál dal souhlas k tomu, aby stěžovatelovo propuštění bylo odloženo, než se podaří najít vhodné ubytování a psychiatrický dohled. Úřadům se však vhodné ubytování nalézt nepodařilo, proto byl stěžovatel nadále držen v nemocnici s ostrahou. Stěžoval si na to, že jeho detence trvající 3 a půl roku porušila čl. 5(1).

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. To, že stěžovatelova detence byla podle domácího práva zákonná, není samo o sobě rozhodující. Tribunál neměl pravomoc zajistit, aby byl stěžovatel v rozumné době převezen na ubytovnu. Chyběly proto záruky včetně ustanovení o soudním přezkumu, který by zajistil, že stěžovatelovo propuštění z nemocnice není nepřiměřeně zdržováno.

J.T. V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 26494/95, rozhodnutí ze dne 26. února 1997

Klíčová slova MDAC: důvěrnost; soukromý život

Fakta

Stěžovatelka byla po řadu let držena v PL a zákonností její detence se zabýval tribunál pro přezkum duševního zdraví. Během detence byly vypracovány různé posudky psychiatrů a sociálních pracovníků, které odhalily její složitý vztah s matkou a zmiňovaly se o tom, že byla údajně sexuálně zneužívána nevlastním otcem. Jako její „nejbližší příbuzný“ (nearest relative, termín definovaný v anglickém právu) měla její matka ke všem těmto informacím přístup. Stěžovatelka před ESLP namítala porušení čl. 8 tím, že tyto osobní údaje byly zpřístupněny její matce a nevlastnímu otci a že stěžovatelka neměla právo identitu „nejbližších příbuzných“ změnit.

Rozsudek

Smírné urovnání – Vláda slíbila změnit zákonnou úpravu, aby se držené osoby mohly obrátit na soud s požadavkem, na změnu „nejbližšího příbuzného“.

KAWKA V. POLSKO

ESLP, 25874/94, rozsudek ze dne 9. září 2001

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; detence, přezkum

Fakta

Stěžovatel byl zadržen pro podezření ze spáchání vraždy, soud jeho detenci prodloužil, ale prodloužení vypršelo. Stěžovatel zůstal ve vazbě, státní zástupce o pět dní později podal návrh na její prodloužení.

Rozsudek

Čl. 5 (1) – porušen. Stěžovatelova detence během oněch pěti dnů postrádala jakýkoli zákonný podklad. Řízení sice bylo v souladu s polským právem, porušilo ale požadavky Úmluvy. ESLP prohlásil, že „kde je posuzováno zbavení osobní svobody, je zvláště důležité, aby byla naplněna obecná zásada právní jistoty. Proto je nezbytné, aby podmínky pro zbavení osobní svobody byly v zákoně jasně definovány a aby aplikace zákona samotného byla předvídatelná. Musí být naplněny požadavky „zákonnosti“ stanovené Úmluvou, měřítko, které vyžaduje, aby zákon byl dostatečně určitý, aby osobě bylo v případě potřeby umožněno do jisté míry přiměřené okolnostem předvídat, jaké může mít její jednání důsledky“. (odst. 49).

Čl. 5 (4) – porušen. Stěžovatel neměl možnost před soudem napadnout důvody pro detenci.

KEENAN V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

*ESLP, 27229/95, rozsudek ze dne 3. dubna 2001**Klíčová slova MDAC: smrt; špatné zacházení***Fakta**

Mark Keenan (syn stěžovatelky) byl diagnostikován s poruchou osobnosti. Ve vězení vyhrožoval spácháním sebevraždy. 9 dnů před plánovaným propuštěním byl potrestán za napadení a trest mu byl prodloužen o 28 dní odnětí svobody, navíc mu bylo uděleno 7 dní samoty. Během samoty se stěžovatel zabil. Neexistovaly žádné lékařské záznamy z období deseti dnů před jeho smrtí. Stěžovatelka (jeho matka) namítala porušení čl. 2 (právo na život) a čl. 3 (špatné zacházení), neboť trest nebyl podložen rozhodnutím lékaře, neexistovaly pro něj dostatečné léčebné důvody a z důvodu rizika sebevraždy byl nepřiměřený. Izolace zhoršila jeho sebepoškozující chování.

Rozsudek

Čl. 2 – nebyl porušen. Keenan byl pod denním lékařským dohledem a dle vězeňského lékaře byl způsobilý izolaci podstoupit. ESLP odmítl stěžovatelčiny argumenty ohledně toho, že vězeňský lékař nebyl psychiatr a že izolace jej zbavila terapeutické péče, jako spekulativní. Úroveň péče, kterou před smrtí dostával, musí být přezkoumána pod čl. 3.

Čl. 3 – porušen. Umístění Marka Keenan na izolaci a prodloužení jeho trestu o dalších 28 dní pouhých 9 dní před jeho předpokládaným propuštěním mohlo ohrozit jeho fyzickou a duševní odolnost a za těchto okolností „nebylo v souladu s léčbou vyžadovanou pro duševně nemocné vězně“ (odst. 115), jednalo se o nelidské a ponižující zacházení a trestání. Nedostatky v léčbě zahrnovaly absenci efektivního monitoringu jeho stavu a nepřítomnost psychiatra.

Čl. 13 – porušen. Stěžovatelka neměla k dispozici efektivní prostředek nápravy. Mělo jí být umožněno požádat o náhradu imateriální újmy, kterou její syn utrpěl.

KEPENEROV V. BULHARSKO

*ESLP, 39269/98, rozsudek ze dne 31. července 2003**Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; psychiatrické vyšetření***Fakta**

Stěžovatel byl vyšetřován, aby se zjistilo, zda obtěžoval zaměstnance místní telefonní služby. Státní zástupce nařídil nucené psychiatrické vyšetření a instruoval policii, aby stěžovatele zadržela a odvezla do léčebny. Stěžovatel o tomto rozhodnutí nebyl informován. V PL byl držen měsíc. Namítal porušení čl. 5.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Státní zástupce neměl pravomoc nařídít detenci a nevyžádal si nejprve lékařské hodnocení její nezbytnosti. Zákonnost stěžovatelovy detence nebyla nezávisle přezkoumána. Příkaz a instrukce státního zástupce nevymezily délku trvání detence. Detence neměla podklad v domácím právu a navíc postrádala záruky proti svévoli.

KEUS V. NIZOZEMÍ

ESLP, 12228/86, rozsudek ze dne 25. října 1990

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum

Fakta

Stěžovatel byl za vraždu a další trestné činy odsouzen ke čtyřem letům vězení. Po uplynutí trestu byl na návrh odpovědných orgánů na 2 roky umístěn v PL. Z léčebny uprchnul a soud jeho detenci prodloužil. Soud vyslechl státního zástupce a člena nemocničního personálu, ale stěžovatel ani jeho právník o tom nebyli informováni. Stěžovatel namítal porušení čl. 5, neboť se neúčastnil řízení o prodloužení detence a nemohl napadnout její nezákonnost.

Rozsudek

Čl. 5(1) – nebyl porušen. Stížnosti ohledně řízení musí být přezkoumány podle čl. 5(4).

Čl. 5(2) – nebyl porušen. Stěžovatel byl o prodloužení informován, jakmile se s nemocnicí telefonicky spojil.

Čl. 5(4) – nebyl porušen. Řízení zahrnovalo automatický periodický přezkum, který byl v souladu s národní legislativou a byl proveden s cílem ochránit stěžovatele před arbitrárností. Stěžovatel měl k dispozici prostředky, které se rozhodl nevyužít.

KOENDJBIHARIE V. NIZOZEMÍ

ESLP, 11487/85, rozsudek ze dne 25. října 1990

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl za znásilnění odsouzen k devíti měsícům vězení, po kterých mělo následovat dvouleté prodloužení. K prodloužení o rok nebo o 2 mohlo dojít na návrh státního zástupce. Stěžovatel požádal o propuštění, soud ale vyhověl požadavku státního zástupce a o rok detenci prodloužil. Dle stěžovatele byl porušen čl. 5. Stěžoval si na to, že detence měla skončit dříve, než svůj požadavek učinil státní zástupce, a že soud o zákonnosti prodloužení nerozhodl v zákonné lhůtě ani urychleně.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Aby byl přezkum v souladu s Úmluvou, musí odpovídat národnímu právnímu řádu a být v souladu s cílem čl. 5: ochranou držené osoby před svévolí, zvláště pokud jde o urychlené vydání rozhodnutí. K prodloužení detence došlo více než 4 měsíce poté, co o něj bylo požádáno. Vláda to nedokázala ospravedlnit.

KOLANIS V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 517/02, rozsudek ze dne 21. června 2005

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; detence, přezkum

Fakta

Duševně nemocná stěžovatelka byla odsouzena za těžké ublížení na zdraví a umístěna v PL. Požádala tribunál pro přezkum duševního zdraví o propuštění a ten rozhodl o podmíněném propuštění za podmínky, že bude žít doma se svými rodiči, pod dohledem sociální pracovnice a psychiatra a bude se léčit. Úřadům se nepodařilo najít v dané oblasti psychiatra, který by byl ochotný dohled vykonávat. Stěžovatelka namítala porušení čl. 5, neboť detence pokračující i poté, co tribunál rozhodl o jejím propuštění, již nebyla oprávněná a neposkytovala procesní záruky.

Rozsudek

Čl. 5(1) – nebyl porušen. Stěžovatelka byla nadále duševně nemocná, což ospravedlňovalo detenci. Její detence spadala pod výjimku v čl. 5(1)(e).

Čl. 5(4) – porušen. Přestože se vyskytly problémy s realizací podmíněného propuštění, stěžovatelka měla právo na soudní přezkum zákonnosti její detence. Toto právo však více než rok nemohla uplatnit.

Čl. 5(5) – porušen. Stěžovatelka neměla vynutitelné právo na náhradu způsobené újmy.

KUDŁA V. POLSKO

ESLP, 30210/96, rozsudek ze dne 26. října 2000

Klíčová slova MDAC: vazba; špatné zacházení; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl tři roky držen ve vazební věznici. Stěžoval si, že mu nebyla poskytnuta psychiatrická léčba, což vedlo k pokusu o sebevraždu, že v bylo porušeno jeho právo na řízení v přiměřené lhůtě a že měl být v rámci probíhajícího řízení propuštěn. Dále namítal nepřiměřené průtahy v trestním řízení a to, že neměl dostupný efektivní prostředek nápravy.

Rozsudek

Čl. 3 – nebyl porušen. „Soud soustavně zdůrazňuje, že způsobené utrpení a ponížení musí v každém případě překročit stupeň utrpení a ponížení, který je nevyhnutelnou součástí příslušné formy legitimního zacházení nebo trestu“ (odst. 92). V tomto případě zacházení nedosáhlo minimálního stupně závažnosti, aby mohlo být klasifikováno jako špatné zacházení pod čl. 3. Stěžovatel byl přinejmenším jednou měsíčně psychiatrem vyšetřen. Vláda nemůže být odpovědná za sebevražedné pokusy stěžovatele, přestože jeden psychiatrický posudek říká, že v případě pokračující detence je jeho život ohrožen.

Čl. 5(3) – porušen. Pokračující detence nebyla ospravedlněna veřejným zájmem.

Čl. 6(1) – porušen. Případ nebyl tak složitý, aby to ospravedlnilo průtahy v délce jednoho roku a osmi měsíců.

Čl. 13 – porušen. Stěžovatel neměl k dispozici opravné prostředky, kterými by mohl své právo na „projednání v přiměřené lhůtě“ garantované v čl. 6(1) vymoci.

KUTZNER V. NĚMECKO

ESLP, 46544/99, rozsudek ze dne 26. února 2002

Klíčová slova MDAC: dítě; postižení, mentální; rodinný život

Fakta

Stěžovatelé, rodiče s lehkým mentálním postižením žili s dvěma dcerami, které byly lehce opožděné ve vývoji, a byla jim poskytována pomoc s výchovou a další podpora. Soud z důvodu, že nemají intelektuální kapacitu na to, aby děti vychovávali, stěžovatele zbavil rodičovských práv a nařídil umístění dětí do náhradní péče. Dcery byly umístěny do nezjištěného izolovaného ústavu. Právo stěžovatelů děti navštěvovat bylo výrazně omezeno. Stěžovatelé namítali porušení čl. 8, neboť odstranění jejich rodičovských práv nad dcerami a umístění dětí do náhradní péče porušilo právo stěžovatelů na rodinný život.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Přestože úřady mohly mít legitimní obavu ohledně opožděného vývoje dětí, ESLP došel k závěru, že nařízení náhradní péče i to, jakým způsobem bylo realizováno, nebylo uspokojivé. Pokud vezmeme v úvahu věk dětí, oddělení od rodičů a omezení návštěv mohlo vést pouze k rostoucímu „odcizení“ dětí od jejich rodičů i dcer navzájem. Zásah nebyl přiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

LAIDIN V. FRANCIE

ESLP, 43191/98, rozsudek ze dne 5. listopadu 2002. Dostupný pouze ve francouzštině.

Klíčová slova MDAC: délka řízení

Fakta

Stěžovatelka byla držena v PL. Stěžovala si na podmínky detence státnímu zástupci a žádala o propuštění. Řízení o propuštění stěžovatelky z léčebny trvalo více než 5 týdnů. Stěžovatelka namítala podle čl. 5(4) průtahy v řízení o posouzení její žádosti o okamžité propuštění.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Tím, že stěžovatelka podala žádost státnímu zástupci, nepodala žádost u orgánu, který byl oprávněn jí propustit. Státní zástupce však mohl sám podat žádost o její propuštění a také tak učinil. Řízení o žádosti následně trvalo více než 5 týdnů. Soud navíc proběhl až více než 1 a půl měsíce poté, co byla stěžovatelka podmíněně propuštěna. Orgány proto nerozhodly věc urychleně.

LANGLOIS V. FRANCIE

*ESLP, 39278/98, rozsudek ze dne 7. února 2002. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení*

Fakta

Stěžovatel byl hospitalizován v padesátých letech a později zahájil řízení o zákonnosti jeho hospitalizace a žádal náhradu škody před státními soudy. Tvrdil, že došlo k porušení čl. 6(1), kvůli délce civilního řízení (více než 15 let), které v červnu 2000 ještě stále neskočilo.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Řízení trvalo příliš dlouho a porušilo Úmluvu.

LITWA (WITOLD) V. POLSKO

*ESLP, 26629/95, rozsudek ze dne 4. dubna 2000
Klíčová slova MDAC: alkoholismus; detence, odpovědný orgán*

Fakta

Po stížnosti poštovního úředníka, že stěžovatel je opilý a choval se agresivně, jej policisté zatkli, protože se domnívali, že je pod vlivem alkoholu. Stěžovatel byl převezen na „záchytku“, což je instituce, ve které polské právo dovoluje zadržovat intoxikovanou osobu na dobu nepřevyšující 24 hodin. Doktor stěžovatele vyšetřil, dospěl k závěru, že je „mírně intoxikován“ a rozhodl, že jeho stav opravňuje k zadržení na 6 hodin. Žádné krevní ani dechové zkoušky nebyly provedeny před, v průběhu ani po vyšetření. Po 6 a půl hodinách byl stěžovatel propuštěn a byl mu vyměřen poplatek za dopravu a pobyt na záchytce. Stěžovatel namítal podle čl. 5(1), že jeho zadržení bylo protizákonné, protože nespadlo pod žádnou z výjimek práva na osobní svobodu podle čl. 5.

Rozsudek

Čl. 5(1)(e) – porušen. Zadržení alkoholiků, které dovoluje čl. 5(1)(e) není zamýšleno pro lidi v klinickém stavu alkoholismu, ale na ty, jejichž chování pod vlivem alkoholu může být nebezpečím pro společnost nebo je samé, ať už byli nebo nebyli diagnostikováni jako alkoholici. Stěžovatel sotva představoval takové nebezpečím, což potvrzuje skutečnost, že důvody pro jeho detenci byly triviální a že je téměř slepý. Příslušné orgány nezážily další opatření, která polské právo nabízí pro zacházení s intoxikovanými osobami, jako je odvoz domů nebo do zdravotnického zařízení. Proto bylo držení na záchytce nejkrajnější možností.

L.R. V. FRANCIE

*ESLP, 33395/96, rozsudek ze dne 27. června 2002. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: délka řízení*

Fakta

Stěžovatelka se dostavila na policejní stanici s úmyslem podat trestní oznámení na neznámou osobu. Policie ji převezla do PL, kde u ní byla diagnostikována duševní nemoc. Poté byla na

základě rozhodnutí prefekta v léčebně držena. Podala žádost o okamžité propuštění státnímu zástupci a soudu. Soud poslal do léčebny jejímu lékaři dopis, kde jej požádal, aby stěžovatelku informoval o tom, že její žádost bude brzy vyřízena. Mezi podáním žádosti o propuštění a skutečným propuštěním uplynulo 24 dní. Stěžovatelka namítala porušení čl. 5 pro průtahy, ke kterým došlo, než byla žádost o okamžité propuštění posouzena.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Zpoždění 24 dní porušilo čl. 5(4), který vyžaduje, aby o zadržení bylo rozhodnuto urychleně.

LUBERTI V. ITÁLIE

ESLP, 9019/80, rozsudek ze dne 23. února 1984

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; délka řízení; psychiatrické vyšetření

Fakta

Stěžovatel byl shledán vinným z vraždy. Odvolal se na základě toho, že v době konání vraždy byl nepřítelný. Odvolací soud nařídil psychiatrický posudek dvou soudních znalců. Ti označili stěžovatele jako psychicky nemocného a v důsledku také nezpůsobilého spáchat čin úmyslně. Dospěli k závěru, že v době vypracování posudku byl, řečí psychiatrie, nebezpečnou osobou. Soud požádal o posudek třetího znalce. Ten potvrdil, že stěžovatel měl psychózu i v době spáchání vraždy. Odvolací soud zprostil stěžovatele viny na základě jeho psychické poruchy a na dva roky nařídil ochranné léčení v PL. V průběhu tohoto držení stěžovatel třikrát požádal o propuštění.

Stěžovatel namítal porušení čl. 5, protože v době, kdy odvolací soud vydal rozsudek, netrpěl již psychickou poruchou. Trval na tom, že odvolací soud nařídil detenci, aniž by reflektoval jeho zdravotní stav v době vydání rozsudku.

Rozsudek

Čl. 5(1) – nebyl porušen. Orgány státu mají určitou možnost uvážení. Bylo spolehlivě prokázáno, že stěžovatel byl duševně nemocný. Nebylo prokázáno, že detence stěžovatele pokračovala mimo období, kdy byla ospravedlněna jeho duševní poruchou.

Čl. 5(4) – porušen. Vláda připustila, že soud nevydal rozhodnutí o zákonném držení urychleně.

LUTZ V. FRANCIE (Č. 2)

ESLP, 49531/99, rozsudek ze dne 17. června 2003. Dostupný pouze ve francouzštině.

Klíčová slova MDAC: přístup k soudu; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl z důvodu duševní nemoci na základě rozhodnutí soudu podroben dohledu. Odvolal se. Kasačnímu soudu trvalo 3 roky a 9 měsíců, než se případem zabýval. Stěžovatel namítal podle čl. 6 průtahy v řízení o ustanovení dohledu a také porušení čl. 13, protože nemohl podat stížnost na průtahy.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Doba řešení případu byla nadměrná, částečně také proto, že řízení už trvalo 1 rok a 4 měsíce, než vůbec věc došla ke kasačnímu soudu.

Čl. 13 – porušen. Vnitrostátní právo neposkytovalo stěžovateli žádný efektivní nástroj, jak si stěžovat na délku řízení.

MATTER V. SLOVENSKO

ESLP, 31534/96; rozsudek ze dne 5. července 1999

Klíčová slova MDAC: nezpůsobilost; délka řízení; soukromý život; psychiatrické vyšetření

Fakta

Soud stěžovatele zbavil způsobilosti k právním úkonům. Po čtyřech letech soud zahájil řízení o navrácení způsobilosti. V době vydání rozsudku ESLP řízení stále trvalo. Od března 1992, kdy Československá federativní republika ratifikovala a uznala právo na individuální stížnost, uběhlo již 7 let. Stěžovatel namítal podle čl. 6 délku řízení o způsobilosti.

Rozsudek

Čl. 6 – porušen. Řízení bylo rozhodující pro určení občanských práv a povinností stěžovatele. Tento případ byl do jisté míry složitý, ale to samo o sobě nemůže ospravedlnit délku řízení. Stěžovatelovo chování k průtahům přispělo, protože nespolupracoval se znalci, napadal soudce a požadoval, aby se jeho případem zabýval jiný soud. Vyskytují se zde však období nečinnosti, které stát nebyl schopen vysvětlit a vnitrostátní soudy nepostupovaly se zvláštní pečlivostí, kterou vyžaduje čl. 6(1).

Čl. 8 – nebyl porušen. Nucené vyšetření stěžovatele v léčebně a série zásahů do jeho práva na respektování soukromého života měly zákonný podklad. Tím byla legitimní ochrana stěžovatelových práv a jeho zdraví. Jakmile bylo spravedlivé požadovat znalecký posudek ohledně stěžovatelova zdravotního stavu a on se odmítl podrobit vyšetření dobrovolně, ESLP má za to, že vyšetření bylo přiměřené legitimnímu cíli a proto nezbytné v demokratické společnosti.

MCMICHAEL V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 16424/90, rozsudek ze dne 24. února 1995

Klíčová slova MDAC: přístup k dokumentaci; dítě; spravedlivý proces; rodinný život

Fakta

Stěžovatelé byli biologickými rodiči A. Matka byla duševně nemocná a A byl ve věku 2 týdnů umístěn do náhradní péče. Stěžovatelé namítali porušení čl. 6 a 8, protože jim nebylo umožněno prostudovat několik veřejně nepřístupných dokumentů, které soud obdržel a na základě kterých o umístění A rozhodl. Otec namítal, že neměl možnost požádat, aby mu bylo dítě svěřeno do péče, ani se jinak účastnit řízení.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Otec se nepokusil uplatnit své právní postavení otce A a čl. 6 se proto na tuto jeho námitku nevztahuje. Z jednání před soudem vyplývá, že nezpřístupnění tak zásadních dokumentů jako byly zprávy orgánu sociální péče, oslabilo matčinu možnost ovlivnit výsledek řízení a posoudit úspěšnost odvolání. Matce bylo odepřeno právo na spravedlivý proces.

Čl. 8 – porušen. Čl. 8 neobsahuje žádné výslovné procesní požadavky, řízení, které vede k opatřením zasahujícím do rodinného života (jako např. péče, opatrovnictví a styk s dítětem) však musí být spravedlivé, aby bylo zajištěno řádné respektování soukromého a rodinného života.

MEGYERI V. NĚMECKO

ESLP, 13770/88, rozsudek ze dne 12. května 1992

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; právní zastoupení

Fakta

Stěžovatel byl odsouzen za spáchání trestného činu a držen v PL jako duševně nemocný. Soud přezkoumal jeho držení, ale stěžovatel nebyl v řízení zastoupen. Nepožádal totiž o zastoupení a ani soud mu zástupce neustanovil. Namítal, že nedostatečné právní zastoupení vedlo k porušení čl. 5.

Rozsudek

Čl. 5 – porušen. „Je-li osoba proti své vůli hospitalizována v psychiatrickém instituci pro činy, které jsou trestnými činy, ale pro svou duševní poruchu za ně není odpovědná, měla by – pokud se nevyskytnou zvláštní okolnosti – v řízeních týkajících se pokračování, zahájení nebo ukončení detence obdržet právní pomoc. K tomuto závěru nás vede význam osobní svobody, která je zde v sázce, společně s povahou nemoci – snížením duševních schopností“ (odst. 23).

M.G. V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 39393/98, rozsudek ze dne 24. září 2002

Klíčová slova MDAC: přístup k dokumentaci; dítě; rodinný život

Fakta

V dětství byl stěžovatel během šesti let pětkrát dobrovolně v péči místních úřadů. V této době byla jeho matka podrobena psychiatrické léčbě a jeho otec se o dítě sám nemohl starat. V dospělosti stěžovatel požádal o přístup k dokumentaci vedené orgány sociální péče, včetně informací o týrání, kterému byl jako dítě vystaven. To místní úřady odmítly. Stěžovatel namítal, že nedostatečné podání informací o jeho záznamech vedlo k porušení čl. 8.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Záznamy orgánů sociální péče se vztahují k soukromému a rodinnému životu stěžovatele. Stěžovatel měl zvláště silný zájem na získání těchto dokumentů. Jedním z hlavních důvodů, pro které chtěl stěžovatel získat přístup k záznamům, bylo jeho upřímné přesvědčení, že ho otec v dětství fyzicky týral, a jeho potřeba získat co nejvíce informací o tomto období, aby se vyrovnal s emocionálním a psychologickým dopadem tohoto týrání.

MIKHEYEV V. RUSKO

ESLP, 77617/01, rozsudek ze dne 26. ledna 2001

Klíčová slova MDAC: vazba; špatné zacházení; vyšetřování

Fakta

Stěžovatel tvrdil, že byl v rámci držení ve vazbě policisty mučen, aby se přiznal ke znásilnění a vraždě. V důsledku toho se skokem z okna policejní stanice pokusil o sebevraždu, přitom si zlomil páteř. Namítal porušení čl. 3 a 13, protože vyšetřování těchto událostí bylo neúčinné.

Rozsudek

Čl. 3 – porušen. Vláda odmítla poskytnout ESLP materiály k trestnímu případu, o které byla požádána. Stát dále nevěnoval žádnou pozornost významu této věci. ESLP z postoje vlády vyvodil závěr, že k zásahům došlo. Se stěžovatelem bylo ve vazbě špatně zacházeno veřejnými činiteli s cílem vynutit přiznání nebo informace. Špatné zacházení, kterému byl vystaven, mu způsobilo tak závažné fyzické a duševní utrpení, že se jednalo o mučení.

Čl. 13 – porušen. Vyšetřování závažných obvinění ze špatného zacházení musí být důkladné. Úřady se musí důsledně pokusit zjistit, co se stalo, a neměly by věc uzavřít nebo rozhodnout na základě ukvapených nebo nepodložených závěrů vyšetřování. Vyšetřování musí být nezávislé, rychlé a schopné určit příčiny zranění nebo identifikovat odpovědné osoby. Stěžovateli bylo odepřeno dostatečně účinné vyšetřování.

MORSINK V. NIZOZEMÍ

ESLP, 48865/99, rozsudek ze dne 11. května 2004

Klíčová slova MDAC: detence, místo výkonu; detence, překum

Fakta

Stěžovatel byl odsouzen za spáchání trestného činu k 15 měsícům odnětí svobody. Z důvodu, že trpěl duševní poruchou a znamenal nebezpečí pro společnost, bylo soudem nařízeno ochranné léčení ve vazební nemocnici na dobu 2 let poté, co vykoná trest odnětí svobody. Stěžovatel byl před umístěním do nemocnice držen po dobu 2 let v běžné vazbě, čímž byl podle něj porušen čl. 5(1).

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Bylo by nerealistické a příliš rigidní očekávat od úřadů zajištění volného místa ve vazební nemocnici ihned. Mezi rozdílnými zájmy však musí být zachována rozumná rovnováha. Při určování této rovnováhy je zapotřebí zdůraznit svobodu jednotlivce. Výrazné prodloužení v umístění do vazební nemocnice a započetí léčby ovlivní vyhlídky na úspěch léčby a může vést k prodloužení detence.

M.S. V. BULHARSKO

ESLP, 40061/98; rozsudek ze dne 4. července 2002

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; psychiatrické vyšetření

Fakta

Stěžovatelka byla třikrát zadržena a převezena do PL na vyšetření. Vypověděla, že při třetím zadržení byla umístěna na izolaci. Namítala, že její detence nebyla zákonná a porušila čl. 5.

Smírné urovnání

Stát poskytl stěžovateli náhradu za způsobenou imateriální újmu a náklady řízení.

M.S. V. ŠVÉDSKO

ESLP, 20837/92, rozsudek ze dne 27. srpna 1997

Klíčová slova MDAC: přístup k dokumentaci; důvěrnost; soukromý život

Fakta

Stěžovatelčina zdravotnická dokumentace byla z léčebny bez jejího souhlasu zaslána úřadu sociálního zabezpečení. Pacientka neměla možnost věc řešit soudně. Namítala porušení čl. 8 (soukromý život) a 6 (přístup k soudu).

Rozsudek

Čl. 8 a 6 – nebyly porušeny. Zdravotnická dokumentace obsahovala v tomto případě velmi osobní a citlivé údaje. Přestože informace byly důvěrné, byly postoupeny další veřejné instituci a proto také širšímu okruhu jejích zaměstnanců. Zásah do stěžovatelčina práva na soukromý život však měl oporu v zákoně, byl předvídatelný a proto k němu došlo „v souladu se zákonem“. Postoupení informací mohlo být podstatné pro rozdělování veřejných finančních prostředků, o které stěžovatelka sama žádala. Opatření nebylo nepřiměřené legitimnímu cíli, kterému sloužilo.

MUSIAL V. POLSKO

ESLP, 24557/94, rozsudek ze dne 25. března 1999

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení; psychiatrické vyšetření

Fakta

Stěžovatel byl držen v PL a jeho žádosti o propuštění byly několikrát odmítnuty. Stěžovatel požádal o vyšetření univerzitním znalcem z oboru psychiatrie a soud mu vyhověl. Po 3 měsících byl vyšetřen a zpráva byla vyhotovena asi po 10 měsících. Celkové průtahy činily 1 rok, 8 měsíců a 9 dní.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Řízení o přezkumu zákonnosti detence bylo neodůvodněně dlouhé. Stěžovatelova žádost o psychiatrické vyšetření nezávislými odborníky průtahy neodůvodňuje a zároveň se jí stěžovatel nevzdal svého práva podle čl. 5(4). Vláda argumentovala složitostí případu, neprokázala však, že by zde průtahy ospravedlňovala.

NAKACH V. NIZOZEMÍ

ESLP, 5379/02, rozsudek ze dne 30. června 2005

Klíčová slova MDAC: přístup k dokumentaci; detence, odpovědný orgán

Fakta

Soud uznal stěžovatele vinným z trestného činu a na základě psychiatrického posudku, který vedl k závěru o jeho snížených duševních schopnostech a vysoké šanci na opakování trestné činnosti, jej odsoudil k trestu odnětí osobní svobody na jeden rok a následnému umístění v PL. Stěžovatel byl držen v PL a jeho detence byla prodloužena. Stěžovatelův advokát požádal odvolací soud o kopii úředního záznamu z jednání o prodloužení, ale dozvěděl se, že ohledně prodloužení detence se obvykle takovéto úřední záznamy nevedou. Stěžovatel namítal porušení čl. 5(1).

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Rozhodnutí odvolacího soudu jsou konečná, ale dle trestního řádu se v takových případech musí vést úřední záznamy. Postup v řízení předepsaný vnitrostátním právem nebyl dodržen.

NIELSEN V. DENMARK

ESLP, 10929/84, rozsudek ze dne 28. listopadu 1998

Klíčová slova MDAC: dítě; detence, odpovědný orgán

Fakta

Stěžovatel byl ve věku 12 let z rozhodnutí matky (jediného držitele rodičovských práv) umístěn v psychiatrickém ústavu. Namítal, že umístění znamenalo ztrátu osobní svobody v rozporu s čl. 5(1) a (4).

Rozsudek

Čl. 5 – není aplikovatelný. Čl. 5 se zcela jasně týká i dětí. Rodinný život zahrnuje širokou škálu rodičovských práv a povinností ve vztahu k péči a opatrovnictví. Děti se musí ve škole nebo jiném výchovném či rekreačním zařízení podřídit určitým pravidlům, které omezují jejich svobodu pohybu a volnost. Dítě může být také umístěno do lékařské péče. Při hospitalizaci stěžovatele se nejednalo o zbavení osobní svobody, ale šlo o zodpovědný výkon rodičovských práv matky v zájmu dítěte.

NIKOLOVA V. BULHARSKO

ESLP, 31195/96, rozsudek ze dne 25. března 1999

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; vazba; spravedlivý proces

Fakta

Stěžovatelka byla obviněna ze spáchání trestného činu. Bez toho, aby byla vyslechnuta, rozhodl státní zástupce o uvalení vazby. Stěžovatelka namítala porušení čl. 5(3), neboť byla po dobu 3 a půl měsíce držena ve vazbě, aniž by byla postavena před soud či jiný orgán oprávněný

ve věci rozhodnout. Tvrdila, že byl porušen i čl. 5(4), neboť soudní přezkum zákonnosti její detence byl čistě formální, řízení mělo nedostatky a zákonnost její detence nebyla periodicky přezkoumávána.

Rozsudek

Čl. 5(3) – porušen. Orgán, který posuzuje zákonnost detence, musí být nezávislý na stranách sporu a moci výkonné. Proto je podstatná objektivita v době rozhodování o detenci: jestliže se zdá, že orgán může v následném trestním řízení vystupovat na straně obžaloby, je nezávislost a nestrannost zpochybněna. Orgán musí zadrženého osobně vyslechnout a zhodnotit, podle kritérií stanovených zákonem, zde je detence zákonná. Jestliže není, musí mít pravomoc vydat závazné rozhodnutí, kterým zadržovaného propustí.

Čl. 5(4) – porušen. Zatčené nebo zadržené osoby jsou oprávněny požádat o přezkum zbavení osobní svobody za podmínek, které jsou klíčové pro „zákonnost“ detence ve smyslu Úmluvy. Příslušný soud musí nejen přezkoumat soulad s procedurálními požadavky, které stanoví vnitrostátní právo, ale také důvodnost podezření, na jehož základě k zadržení došlo, legitimitu cíle sledovaného zadržením a následnou detencí. Soud, který posuzuje odvolání, musí poskytovat záruky soudního řízení. Musí se jednat o sporné řízení a musí být zaručena „rovnost zbraní“ mezi státním zástupcem a zadržovanou osobou. Rovnost zbraní není zaručena, pokud obhájce nemá přístup k dokumentům, které jsou zásadní pro účinné prokázání nezákonnosti držení jeho klienta.

Čl. 5(4) neukládá soudci povinnost se v rámci přezkumu odvolání proti zadržení vyjádřit ke všem argumentům v odvolatelově návrhu. Záruky tohoto článku by však byly zbaveny své podstaty, pokud by soudce na základě vnitrostátního práva a praxe mohl se skutečnostmi, které zadržený označil a které jsou způsobilé vnést pochybnosti ohledně „zákonnosti“ podmínek pro zbavení osobní svobody ve smyslu Úmluvy, zacházet jako s irrelevantními nebo je ignorovat.

NOUHAUD A DALŠÍ V. FRANCIE

*ESLP, 33424/96, rozsudek ze dne 9. července 2002. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení*

Fakta

Stěžovatel byl držen v PL, později udělil souhlas s léčbou a byl podmíněně propuštěn. Stěžovatel léčebnu zažaloval o náhradu škody. V rámci čtyř instancí proběhlo několik soudních jednání v průběhu téměř 10 let. Stěžovatel namítal porušení čl. 6(1) průtahy v řízení.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Řízení bylo neúměrně dlouhé.

NOWICKA V. POLSKO

ESLP, 30218/96, rozsudek ze dne 3. prosince 2002

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; psychiatrické vyšetření; rodinný život

Fakta

V rámci trestního vyšetřování stěžovatelky si soud vyžádal informace o jejím zázemí a duševním zdraví. Stěžovatelka se nepodrobila dvěma psychiatrickým vyšetřením nařízených soudem. Soud rozhodl o jejím zatčení a detenci, aby byla zajištěna její spolupráce. Po zadržení psychiatři usoudili, že ji nemohou diagnostikovat na základě jediného vyšetření, a byla propuštěna. Později soud nařídil její nové zadržení. Byla převezena do vězení, kde měla omezené právo návštěv, její dcera ji mohla navštěvovat pouze jednou měsíčně. Psychiatrické vyšetření ukázalo, že stěžovatelčina inteligence je nadprůměrná a že nejeví žádné známky duševní nemoci. Byla propuštěna z vězení a trestní stíhání bylo zastaveno. Stěžovatelka namítala porušení čl. 5(1) a 8.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. K držení stěžovatelky po dobu 83 dnů došlo v souvislosti se soukromým návrhem na trestní stíhání (private prosecution). Státem navrhované technické důvody pro detenci stěžovatelky před jejím krátkým vyšetřením byly zamítnuty. Úřady nedokázaly najít rovnováhu mezi důležitostmi vyšetřování pro podezření ze spáchání trestného činu a významem práva na osobní svobodu. Detence neměla oporu v Úmluvě.

Čl. 8 – porušen. Omezení stěžovatelčina práva návštěv v rámci detence nesledovalo legitimní cíl podle čl. 8 a nebylo přiměřené.

OLSSON V. ŠVÉDSKO

ESLP, 10465/83, rozsudek ze dne 24. března 1988

Klíčová slova MDAC: dítě; postižení, mentální; rodinný život

Fakta

Stěžovatelé, manžel a manželka, strávili v mládí v určitý čas v ústavu pro lidi s mentálním postižením. Byla jim poskytována podpora domácího terapeuta a psychiatrického týmu. Na základě rozhodnutí soudu, které se opíralo o zprávu, že vývoj dětí je ohrožen a prostředí, ve kterém vyrůstají, je nevhodné, neboť rodiče nejsou způsobilí poskytnout jim dostatečnou péči, jim byly děti odebrány. Stěžovatelé tvrdili, že rozhodnutím soudu, jeho výkonem a odmítnutím náhradní péči ukončit došlo k porušení čl. 8.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Provedení výkonu rozhodnutí péče o děti znamenalo porušení čl. 8. Odebrání dětí a jejich umístění daleko od rodičů musí nepříznivě ovlivnit možnost jejich vzájemného kontaktu. K tomu došlo, když úřady styk s dětmi omezily. Tato opatření nebyla dostatečně zdůvodněna, aby je bylo možné považovat za přiměřené sledovanému legitimnímu cíli.

OPEN DOOR A DUBLIN WELL WOMAN V. IRSKO

ESLP, 14234/88 a 14235/88, rozsudek ze dne 29. října 1992

Klíčová slova MDAC: informace

Fakta

Stěžovateli byly společnosti, kterým bylo rozhodnutím soudu zakázáno šířit informace o potratech těhotných žen. Stěžovatelé namítali, že soudní rozhodnutí porušilo jejich právo na svobodu projevu podle čl. 10 a vedlo k porušení práva na respektování soukromého života dvou konkrétních žen.

Rozsudek

Čl. 10 – porušen. Stát argumentoval, že dvě konkrétně určené ženy nemohou být považovány za „oběti“ ve smyslu Úmluvy. ESLP to odmítl. Byly přímo dotčeny rozhodnutím soudu, které omezilo právo stěžovatelů šířit informace o těhotných ženách. Ženy patřily ke skupině žen v porodním věku, které mohly být rozhodnutím nepříznivě ovlivněny. Nejednalo se tak o teoretické podání. Stěžovatelé napadli slučitelnost irského práva s Úmluvou, protože zde bylo nebezpečí, že ženy budou daným opatřením přímo poškozeny.

Rozhodnutí soudu porušilo svobodu šíření informací. Podle irského práva bylo rozhodnutí v souladu se zákonem. Stát však musí jednat způsobem slučitelným s jeho závazky vyplývajícími z Úmluvy a podřídit se jurisdikci jejich institucí. Příslušné omezení se vztahuje na šíření informací a podle irského práva není trestným činem, aby těhotná žena vycestovala do ciziny za účelem potratu. Bez ohledu na jejich morální rozměr je zapotřebí, aby omezení informací týkajících se aktivit, které národní orgány tolerovaly a tolerují, bylo podrobena zkoumání ze strany orgánů Úmluvy, aby byl posouzen jejich soulad se základy demokratické společnosti. Absolutní zákaz, který ukládá trvalé omezení šíření informací pro těhotné ženy, je široký a nepřiměřený.

OSMAN V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 23452/94, rozsudek ze dne 28. října 1998

Klíčová slova MDAC: přístup k soudu; smrt; vyšetřování

Fakta

Manžel stěžovatelky č. 1 (otec stěžovatele č. 2) byl zabit. Stěžovatelé namítali porušení čl. 2, protože stát nedokázal ochránit život manžela stěžovatelky a otce stěžovatele před hrozbou ze strany jednotlivce. Stěžovatelé namítali nezákonnost opatření, kterým jim bylo zabráněno v přístupu k soudu s žalobou o náhradu škody způsobené selháním státu.

Rozsudek

Čl. 2 – nebyl porušen. Stěžovatelé neprokázali, že by policie v daném okamžiku věděla o přítomnosti závažného a bezprostředního ohrožení života ze strany pachatele. Policejní orgány musí vykonávat své povinnosti způsobem slučitelným s právy a svobodami jednotlivců. Nemohou být kritizovány za to, že přikládaly váhu presumpci nevinny, nebo že nezahájily pátrání a nezatkly osobu, když v dané době chyběl požadovaný stupeň podezření nebo se zdálo, že jakékoli podniknuté kroky nepovedou ke konkrétním výsledkům.

Čl. 6(1) – porušen. Stěžovatelé namítali, že nikdy nebylo zahájeno řízení, kde by byla posouzena jejich žaloba, ať už ohledně merita věci nebo skutečností v ní uvedených. Vnitrostátní soudy musí při využití pravidla o vyloučení důkazů a policejní imunitě respektovat existenci různých protichůdných veřejných zájmů. Právo stěžovatelů na přístup k soudu bylo proto nezákonně omezeno.

PEERS V. ŘECKO

ESLP, 28524/95, rozsudek ze dne 19. dubna 2001

Klíčová slova MDAC: špatné zacházení; korespondence

Fakta

Stěžovatel byl zadržen pro podezření ze spáchání trestného činu a umístěn na psychiatrickém oddělení věznice a později do izolační místnosti. Byl ve vězení držen 1 rok ve velmi malé cele, ve které bylo velké horko, chyběla patřičná ventilace a nebyla zde žádná plenta před toaletou.

Rozsudek

Čl. 3 – porušen. Žádné důkazy nedokazují pokoření či ponížení stěžovatele, ale podmínky, ve kterých se nacházel, vedly k nelidskému a ponižujícímu zacházení a zapříčinily pocity méněcennosti a podřízenosti schopné stěžovatele pokořit či ponížit.

Čl. 8 – porušen. Korespondence stěžovatele byla otevírána úřady i bez jeho přítomnosti.

PEREIRA V. PORTUGALSKO

ESLP, 44872/98, rozsudek ze dne 26. února 2002

Klíčová slova MDAC: vazba; detence, přezkum; právní zastoupení, délka řízení

Fakta

Stěžovatel pobýval ve vazbě a byl diagnostikován jako duševně nemocný bez trestněprávní způsobilosti. Byl držen v PL. Jeho advokát, který mu byl pro zastupování přidělen soudem, údajně nehrál v řízení žádnou roli a neúčastnil se ani soudních jednání. Žádost státního zástupce o propuštění stěžovatele byla zamítnuta. Stěžovatel namítal porušení čl. 5, neboť detence byla nezákonná, nebyla mu poskytnuta žádná právní pomoc, která by mu pomohla se odvolat, a úřadům trvalo příliš dlouho, než přezkoumaly zákonnost jeho detence.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. První soudní přezkum zadržení proběhl po dvou a půl letech od podání žádosti o propuštění. Nebyly zde žádné výjimečné důvody, které by ospravedlnily takové průtahy.

Čl. 5(4) zároveň vyžaduje, aby zadržené osobě byly poskytnuty záruky přiměřené typu zbavení osobní svobody, o které se zde jedná. Je potřeba přihlédnout k zvláštním okolnostem, za kterých řízení probíhá. Ustanovení zástupce samo o sobě nezaručuje, že poskytnutá právní pomoc je efektivní. Právní pomoc poskytnutá stěžovateli nebyla dostatečná.

PEREIRA V. PORTUGALSKO (Č. 2)

*ESLP, 15996/02, rozsudek ze dne 20. prosince 2005. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení; psychiatrické vyšetření*

Fakta

Stěžovatel byl umístěn v léčebně poté, co nebyl shledán trestně odpovědným za spáchaný trestný čin. V průběhu soudního přezkumu podmínek, zda stěžovatel může být propuštěn, nařídil soud jeho psychiatrické vyšetření. Primář léčebny nebyl schopen toto vyšetření zajistit kvůli nedostatku zaměstnanců v léčebně a Institut pro soudní medicínu odmítl vyšetření provést z důvodu překročení ročního limitu. Posudek byl nakonec vypracován mnohem později a znalec konstatoval, že stěžovatel by měl být propuštěn. Stěžovatel namítal porušení čl. 5(4), protože vydání rozhodnutí o zákonnosti jeho detence nebylo provedeno urychleně.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Vyšetření trvalo téměř 2 roky. Prodlení bylo způsobeno ryze administrativními problémy. Úřady nedokázaly jednat dostatečně účinně.

POWELL (WILLIAM A ANITA) V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

*ESLP, 45305/99, rozhodnutí ze dne 4. května 2000
Klíčová slova MDAC: přijatelnost; smrt; vyšetřování*

Soud označil stížnost za nepřijatelnou. Fakta zde shrnuta nejsou.

Rozhodnutí (klíčový odstavec)

Při hodnocení procedurálních požadavků podle čl. 2 Soud zdůraznil, že, „povinnost, o kterou se zde jedná, vyžaduje, aby důvody úmrtí jednotlivce, který se nacházel v péči zdravotnických pracovníků, i jakákoli jejich odpovědnost, byly přezkoumány v rámci nezávislého a efektivního systému (odst. 1 části „právo“ na str. 20 rozhodnutí).

PRICE V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

*ESLP, 33394/96, rozsudek ze dne 10. července 2001
Klíčová slova MDAC: špatné zacházení; postižení, tělesné*

Fakta

Stěžovatelka byla odkázána na invalidní vozík a nebyla schopná ovládat své končetiny. Byla 1 týden uvězněna a tvrdila, že ve vazbě musela spát v invalidním vozíku, nemohla dosáhnout na tlačítka pro přivolání pomoci a rozsvícení světel a nebyla schopná použít toaletu. Uvedla, že byla na toaletu vysazena ženskou dozorkyní, ale byla zde ponechána 3 hodiny, než souhlasila s tím, že ji umyje a přesune pomáhající mužský dozorce. Stěžovatelka namítala, že to, jak s ní bylo nakládáno, vedlo k nelidskému a ponižujícímu zacházení v rozporu s čl. 3.

Rozsudek

Čl. 3 – porušen. Absence úmyslu ponížít nebo pokořit nevyklučuje porušení čl. 3. Stěžovatelka trpěla, protože podmínky ve kterých byla držena, byly neadekvátní pro kohokoli s jejím postižením. „Minimální stupeň závažnosti“ závisí na okolnostech daného případu, včetně délky trvání zacházení a jeho fyzických a duševních následků, v některých případech na pohlaví, věku a zdravotním stavu oběti. V tomto případě byla osobní svobody zbavena osoba s těžkým postižením v podmínkách nebezpečí zimy, hrozby zranění o tvrdou a těžce dosažitelnou postel, nemožnosti použít toaletu a umýt se bez nadměrných obtíží. Tyto podmínky zakládají ponižující zacházení v rozporu s čl. 3.

RAKEVICH V. RUSKO

ESLP, 58973/00, rozsudek ze dne 28. října 2003

Klíčová slova MDAC: přístup k soudu; detence, odpovědný orgán

Fakta

Stěžovatelka byla umístěna v PL a byla u ní diagnostikována duševní porucha, kterou popírala. V detenci pobývala 39 dní, než soud detenci schválil. Namítala porušení čl. 5.

Rozsudek

Čl. 5(1)(e) a (4) – porušeny. Není pochybností ohledně věrohodnosti předložených zpráv a ESLP je přesvědčen, že případ byl „naléhavý“ a že detence nebyla svévolná. Podle ruského práva však musí soud o zákonnosti detence rozhodnout do pěti dnů a v tomto případě tak bylo učiněno až o 34 dnů později. Řízení proto nebylo „v souladu s řízením stanoveným zákonem“.

Čl. 5(4) – porušen. Čl. 5(4) vyžaduje specifický prostředek pro ochranu osobní svobody zadrženého. Stěžovatelka nebyla oprávněna zahájit řízení, v rámci kterého by byla zákonnost detence přezkoumána.

REID (HUTCHISON) V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 50272/99, rozsudek ze dne 20. února 2003

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; psychiatrické vyšetření

Fakta

Stěžovatel byl ve věku 17 let odsouzen za trestný čin a na neomezenou dobu umístěn v PL s diagnózou antisociální poruchy osobnosti. Právo umožňovalo držení pouze, pokud léčba zlepší jeho zdravotní stav nebo zabrání jeho zhoršení. Stěžovatel byl převezen do léčebny s otevřeným režimem a znovu spáchal trestný čin. Byl odsouzen na 3 měsíce odnětí svobody. Byl převezen zpět do PL, kde žádal několikrát neúspěšně o propuštění. V průběhu pěti let získal 18 posudků od 6 psychiatrů, které dosvědčily, že netrpí duševní poruchou, jež by opravňovala jeho další detenci. Stěžovatel se neúspěšně odvolával u anglických soudů a tvrdil, že byl neoprávněně držen v léčebně bez včasného a dostatečného přezkumu zákonnosti jeho detence.

Rozsudek

Čl. 5(1) – nebyl porušen. Na rozhodnutí nepropustit stěžovatele nebylo nic svévolného, pokud nebylo pochyb o lékařském nálezu jeho duševní poruchy projevující se abnormálně agresivním chováním. Vztah mezi důvody, místem a podmínkami detence byl přiměřený a splnil podmínky pro detenci na základě čl. 5(1).

Čl. 5(4) – porušen. Důkazní břemeno, že zadržovaná osoba splňuje podmínky pro nedobrovolnou hospitalizaci, je na odpovědných orgánech, spíše než aby tato osoba musela prokazovat opak. Nebyly přítomny žádné výjimečné důvody, které by ospravedlnily průtahy při vyřizování stěžovatelovy žádosti o propuštění.

RUTTEN V. NIZOZEMÍ

ESLP, 32605/96, rozsudek ze dne 24. července 2001

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl shledán vinným z trestného činu a byl diagnostikován jako duševně nemocný. Byl odsouzen k trestu odnětí svobody a následnému umístění v PL, kde byl jeho pobyt prodloužen na 2 roky. Stěžovatel se proti rozhodnutí o prodloužení odvolal a soud snížil délku zadržení o 1 rok. Stěžovatel namítal porušení čl. 5(1) a (4). Tvrdil, že rozhodnutí o prodloužení jeho detence po skončení výkonu trestu nebylo vydáno urychleně a v souladu se zákonem, protože po dobu jednoho měsíce neexistovalo žádné soudní rozhodnutí, které by ospravedlňovalo detenci.

Rozsudek

Čl. 5(1) – nebyl porušen. Zákon pamatuje na situaci, kdy byl stěžovatel zadržován, přestože uplynula doba výkonu trestu. Právo stanoví, že rozhodnutí o zadržení zůstává v platnosti, dokud není rozhodnuto o prodloužení zadržení.

Čl. 5(4) – porušen. O žádosti o prodloužení zadržení po uplynutí doby výkonu trestu soud rozhodl více než 2 měsíce a 17 dní po tom, co byla podána. Odvolacímu soudu trvalo více než 3 měsíce, než rozhodl o odvolání. O stěžovatelově detenci nebylo rozhodnuto urychleně.

SALKIC V. ŠVÉDSKO

ESLP, 7702/04, rozhodnutí ze dne 29. června 2004

Klíčová slova MDAC: přijatelnost; vyhoštění; léčba

Fakta

Stěžovatelé byli občané Bosny, kterým ve Švédsku nebyl udělen statut uprchlíka. Léčili se v rámci švédského systému péče o duševní zdraví a tvrdili, že v Bosně a Hercegovině pro ně patřičná léčba není dostupná. Stěžovatelé namítali porušení čl. 2 a 3, protože vyhoštění by kvůli jejich špatnému duševnímu stavu a zvláště proto, že děti by se již nemusely vzpamatovat z traumatu z dalšího nuceného přesunu, způsobilo nevratnou újmu všem členům jejich rodiny.

Rozhodnutí

Nepříjemný. Lidé, kteří jsou vyhoštěni, nemůžou z principu nárokovat žádná práva zůstat na území státu za účelem využívání zdravotní, sociální nebo jiné formy pomoci, kterou stát, který je vyhostil, poskytuje. Ve výjimečných případech však mohou důsledky výkonu rozhodnutí o vyhoštění cizince, vzhledem k závažným humanitárním ohledům, vést k porušení čl. 3. V tomto případě ale skutečnost, že standardy zdravotnické péče o duševně nemocné v Bosně a Hercegovině jsou nižší než ve Švédsku, nemůže být z hlediska čl. 3 rozhodná.

SENTGES V. NIZOZEMÍ

ESLP, 27677/02, rozhodnutí ze dne 8. července 2003

Klíčová slova MDAC: přijatelnost; dítě; postižení, tělesné; soukromý život; léčba

Fakta

Stěžovatelem bylo dítě, jež trpělo nemocí – svalovou dystrophií (Duchenne Muscular Dystrophy), která byla charakterizována postupnou svalovou degenerací. Rodiče stěžovatele žádali, aby zdravotní pojišťovna zajistila robotickou ruku vyrobenou speciálně pro chlapce, aby mohl pohybovat předměty. Žádost byla odmítnuta, protože pojištění ani jiné sociální programy robotickou paží nezahrnovaly. Stěžovatel namítal porušení čl. 8, jeho práva na soukromý život, tím, že úřady odmítly robotickou paži zajistit.

Rozhodnutí

Čl. 8 – nepříjemný. Soukromý život zahrnuje fyzickou a morální integritu jednotlivce. Čl. 8 je primárně zaměřen na zabezpečení vývoje osobnosti každého jedince v jeho vztazích s dalšími lidskými bytostmi bez vnějších vlivů. Čl. 8 zavazuje stát, aby se zdržel zásahů do soukromí. K tomuto negativnímu závazku může dále náležet také pozitivní povinnost vyplývající ze závazku účinného respektování soukromého nebo rodinného života. Tato povinnost může zahrnovat přijetí opatření k zajištění respektování soukromého života, dokonce i ve sféře vztahů mezi jednotlivci.

Mezi protikladnými zájmy jednotlivce a společnosti musí být spravedlivá rovnováha a státy zde mají širokou možnost uvážení. V rámci okolností tohoto případu nelze říci, že by stát překročil hranici povoleného uvážení.

SIEDEL V. FRANCIE

ESLP, 31430/96, rozsudek ze dne 11. ledna 2000. Dostupný pouze ve francouzštině.

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení

Fakta

Stěžovatel byl držen v PL a obrátil se na soud s žádostí o propuštění. Soudní řízení trvalo 8 let a 2 měsíce.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Případ nebyl složitý a není zde ani jiné ospravedlnění pro takové průtahy.

SKJOLDAGER V. ŠVÉDSKO

EKLP, 22504/93, rozhodnutí ze dne 17. května 1995

Klíčová slova MDAC: přijatelnost; detence, odpovědný orgán; status oběti; nezpůsobilost

Fakta

Stěžovatel byl psycholog, který navštěvoval ústav sociální péče. Dozvěděl se, že mnoho pacientů je bez jejich souhlasu zamykáno v pokojích a mnoho dveří zůstává zamčených. Stěžovatel o tomto informoval ředitele ústavu. Byl suspendován a úřady mu nařídily podrobit se psychiatrickému vyšetření za účelem posouzení, zda je nadále schopen vykonávat svou práci. Stěžovatel se obrátil na EKLP s tvrzením, že zastupuje zájmy tří postižených obyvatel ústavu. Má za to, že pacienti byli protiprávně omezováni, neboť byli v rozporu s čl. 5(1) zamykáni.

Stěžovatel tvrdil, že tito 3 pacienti nebyli schopni podat stížnost sami a že úřady odmítly odtajnit informace, které by mu umožnily plně všechny identifikovat a získat plné moci. Cítil se však nadále eticky i profesionálně zodpovědný za jejich péči a kompetentní podat stížnost v jejich prospěch.

Rozhodnutí

Nepřijatelný. Úmluva umožňuje přijímat stížnosti pouze od jednotlivců, nevládních organizací nebo organizací tvrdících o sobě, že jsou obětí porušení Úmluvy. Stěžovatel není přímo obětí takového porušení. Zástupce by měl normálně předložit důkaz o tom, že je zmocněn vystupovat před orgány Úmluvy za stěžovatele.

Ve výjimečných případech již bylo uznáno, aby třetí strana byla posouzena jako „nepřímá oběť“ alespoň v počátečním stádiu řízení, např. jestliže prokáže platný osobní zájem o blaho osob, za něž stížnost podává. Je však potřeba vyžadovat úzké spojení mezi nepřímou a přímou obětí i mezi nimi a jednáním, na které si stěžují. Stěžovatel nevyhověl těmto požadavkům a stížnost je proto nepřijatelná.

SLIMANI V. FRANCIE

ESLP, 57671/00, rozsudek ze dne 27. července 2004

Klíčová slova MDAC: smrt; vyšetřování

Fakta

Stěžovatelčin partner trpěl duševní nemocí a byl držen ve vězení. Odmítal brát léky, jeho stav se zhoršil a on zemřel. Stěžovatelce nebylo umožněno účastnit se vyšetřování příčiny smrti. Její žádost, aby vyšetřující soudce nařídil zaslání spisu státnímu zástupci s návrhem na rozšíření vyšetřování i o prošetření úmyslného zabití, byla zamítnuta. Stěžovatelka tvrdila, že byl porušen čl. 2 (její partner zemřel z důvodu vážných pochybení příslušných úřadů), čl. 3 (ohledně podmínek, ve kterých byl držen v detenčním zařízení) a čl. 13 (stěžovatelce nebylo umožněno, aby se účastnila vyšetřování smrti a vyšetřování nebylo dostatečné).

Rozsudek

Čl. 2 – porušen. Stěžovatelka měla přístup k nápravě podle francouzského práva tak, že mohla žádat náhradu škody ve věci její stížnosti podle čl. 2 a 3 se slušnou nadějí na úspěch. Pokud

dojde k úmrtí za podivných okolností, čl. 2 vyžaduje, aby úřady začaly vyšetřování z vlastní iniciativy. Požadavek, aby se příbuzní zemřelého, kteří si přejí účastnit se vyšetřování, museli nejprve obrátit s žádostí na civilní soud, odporuje těmto principům a vede k tomu, že vyšetřování je považováno za neefektivní a v rozporu s čl. 2.

STEWART-BRADY V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

EKLP, 27436/95 a 28406/95, rozhodnutí ze dne 2. července 1997

Klíčová slova MDAC: přístup k soudu; pomluva; přijatelnost; spravedlivý proces; soukromý život

Fakta

Stěžovatel trpěl psychózou a byl zadržen v PL poté, co byl shledán vinným ze tří vražd. Třetí osoba publikovala několik článků tvrdících, že byla stěžovatelem zneužita, přestože věděla, že nejsou pravdivé. Stěžovateli bylo znemožněno svědčit u britských soudů. Tvrdil, že byl vystaven mohutnému a falešnému útoku sdělovacích prostředků na jeho soukromý život, kterému nemohl zabránit a že v důsledku toho došlo k zhoršení stavu jeho duševního zdraví.

Rozhodnutí

Čl. 3 – nepřijatelný. Nebyl dosažen minimální stupeň závažnosti.

Čl. 6(1) – nebyl porušen. Čl. 6(1) nezaručuje právo na bezplatnou právní pomoc ve všech civilních řízeních. Skutečnost, že lidé s duševní poruchou musí jednat za pomoci další osoby, kterou musí být právník, neznamená odmítnutí přístupu k soudu. Odmítnutí přiznat pro civilní řízení právní pomoc nezakládá omezení přístupu k soudu, pokud řízení nemá žádné vyhlídky na úspěch a náklady takového řízení by byly nepřiměřené vzhledem k výši pravděpodobně přiznané náhrady škody.

STORCK V. NĚMECKO

ESLP, 61603/00, rozsudek ze dne 16. června 2005

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; soukromá instituce; léčba

Fakta

Stěžovatelka strávila v psychiatrických zařízeních skoro 20 let, včetně dvou let v soukromé léčebně. Stěžovatelce nebyl nikdy ustaven opatrovník a nikdy nepodepsala souhlas s detencí. Neexistovalo rozhodnutí, které by autorizovalo její držení. Stěžovatelka se několikrát neúspěšně pokoušela z léčebny uprchnout. Podle psychiatrického posudku stěžovatelka nikdy netrpěla duševní nemocí. Stěžovatelka žalovala soukromou léčebnu o náhradu škody způsobené detencí a léčbou. Federální soudy se případem odmítly zabývat. Stěžovatelka namítala porušení čl. 5, 6(1) a 8 nezákonnou detencí a léčbou v soukromé léčebně a nespravedlností celého řízení.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Stěžovatelka nesouhlasila s držením v léčebně a proto byla zbavena osobní svobody ve smyslu čl. 5(1). Vzhledem k tomu, že neexistovalo žádné soudní rozhodnutí, které by autorizovalo její držení, byla tato detence nezákonná.

Čl. 8 – porušen. Stěžovatelčina léčba byla nařízena bez jejího souhlasu a narušila její právo na respektování soukromého života. Tím, že detence nebyla povolena soudem, je takový zásah nezákonný ve smyslu čl. 8(2).

Čl. 6(1) – nebyl porušen. Řízení o náhradu škody, které stěžovatelka vedla u vnitrostátních soudů, nebylo nespravedlivé.

TÁM V. SLOVENSKO

ESLP, 50213/99, rozsudek ze dne 22. června 2004

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; detence, přezkum

Fakta

U stěžovatele byla diagnostikována schizofrenie a byl umístěn do PL. Na základě platného práva měl zákonnost detence přezkoumat soud, k čemuž však nedošlo. Stěžovatel namítal porušení článku 5(1) a (4), neboť jeho detence byla nezákonná a on se nemohl domoci soudního přezkumu.

Rozsudek

Čl. 5(1) a (4) – porušeny. Detence nebyla v souladu s právem, neboť nebyla dodržena zákonná procedura (nedošlo k soudnímu přezkumu, soudce nevyslechl stěžovatele ani lékaře a nejmenoval opatrovníka). Čl. 5(4) vyžaduje nezávislý právní mechanismus, prostřednictvím kterého se může osoba zbavená svobody domoci soudního přezkumu zákonnosti detence. Slovenské soudy se dopustily několika chyb, které ve svém souhrnu zanechaly stěžovatele bez dostatečných záruk.

THYNNE V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 11787/85, 11978/86 a 12009/86, rozsudek ze dne 25. října 1990

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán

Fakta

Stěžovatel byl odsouzen za sexuálně motivovaný trestný čin a byl mu namísto pevně stanovené výše trestu uložen „doživotní trest vězení s možností přezkumu“. Podle tohoto programu, který je ukládán duševně nestabilním a nebezpečným delikventům, mohl být stěžovatel propuštěn, až by došlo k dostatečnému zlepšení jeho duševního stavu. Za určení okamžiku, kdy veřejný zájem vyžaduje stěžovatelovo propuštění, byl odpovědný ministr vnitra. Neexistovalo žádné soudní řízení, které by mohl stěžovatel zahájit k přezkoumání zákonnosti jeho pokračující detence a namítal tedy porušení čl. 5(4). Nemožnost se domoci odškodnění za takovéto porušení čl. 5(4) měla vést k porušení čl. 5(5).

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. O propuštění odsouzených by měli rozhodovat soudci a nikoliv politici. Duševní nestabilita a nebezpečnost jsou faktory, které se v průběhu času mění, a mohly by se tedy objevit nové pochybnosti o zákonnosti detence. Stěžovatel by měl být oprávněn v rozumných intervalech zahájit soudní řízení, v rámci kterého bude posouzena zákonnost jeho detence.

Čl. 5(5) – porušen. Stěžovatel neměl před britskými soudy vynutitelný nárok na odškodnění.

TKÁČIK V. SLOVENSKO

*ESLP, 42472/98, rozsudek ze dne 14. října 2003**Klíčová slova MDAC: délka řízení***Fakta**

Stěžovatel byl zadržen, neboť řídil pod vlivem alkoholu a ve svém autě přechovával meč. Byl odvezen na policejní stanici, vyšetřen psychiatrem a propuštěn. Na žádost stěžovatelovy manželky podal lékař žádost o policejní asistenci při umístění stěžovatele v PL. V léčebně byl držen proti své vůli a musel podstoupit psychiatrické vyšetření. Propuštěn byl až po soudním projednání věci. Stěžovatel namítal, že nebyly dodrženy stanovené lhůty a že došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života podle čl. 8.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Nebyly dodrženy zákonné lhůty. Okresní soud nebyl informován o zadržení stěžovatele do 24 hodin a neposoudil zákonnost detence do 5 dnů od zadržení. Detence proto nebyla v souladu s řízením stanoveným zákonem. Nebylo potřeba zabývat se zvláště čl. 8.

VAN DER LEER V. NIZOZEMÍ

*ESLP, 11509/85; rozsudek ze dne 21. února 1990**Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; informace; délka řízení***Fakta**

Stěžovatelka byla dobrovolně hospitalizována v PL. Během jejího pobytu v léčebně nařídil soud bez nařízení jednání na 6 měsíců nucenou hospitalizaci stěžovatelky. O soudním rozhodnutí se stěžovatelka dozvěděla náhodou asi po 5 měsících. Žádost stěžovatelky o propuštění byla vedením nemocnice zamítnuta. Okresní soud nařídil její propuštění až o 6 měsíců později. Stěžovatelka namítala, že došlo k porušení čl. 5, neboť ji soud před nařízením detence nevyslechnul, a k porušení čl. 5(2), neboť nebyla o detenci a důvodech, které k ní vedly, informována. Namítala rovněž porušení čl. 5(4), neboť ji okresní soud nedoručil rozsudek ani po 5 měsících od skončení řízení a nerozhodl tedy „urychleně“.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Soudce nevyslechl stěžovatelku před schválením její detence.

Čl. 5(2) – porušen. Stěžovatelka nebyla informována o rozhodnutí soudu o zbavení svobody, ale dozvěděla se o něm náhodou až mnohem později. Ani způsob, jakým byla informována, ani doba, kterou si to vyžádalo, neodpovídá požadavkům stanoveným Úmluvou. Pojem „zatčení“ obsažený v čl. 5(2) se týká i opatření mimo oblast trestního práva.

Čl. 5(4) – porušen. Pět měsíců trvající řízení bylo v tomto případě nepřiměřené.

VARBANOV V. BULHARSKO

ESLP, 31365/96, rozsudek ze dne 5. října 2000

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; detence, přezkum; psychiatrické vyšetření

Fakta

Státní zástupce nařídil bez konzultace s lékaři nedobrovolné psychiatrické vyšetření a zadržení stěžovatele. Pravomoc státního zástupce k takovému rozhodnutí vycházela z nepublikované interní instrukce, která nebyla formálním pramenem práva. Stěžovatel namítal porušení čl. 5.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Zadržení pro duševní nemoc bez psychiatrického posudku je porušením Úmluvy, neboť nelze spolehlivě prokázat, že osoba trpí „duševní poruchou“. Lékařský posudek musí vycházet z aktuálního duševního stavu osoby a ne pouze z dřívějších událostí. Oprávnění rozhodnout o zbavení osobní svobody musí být stanoveno v zákoně.

Čl. 5(4) – porušen. Detence musí být přezkoumána soudem nebo orgánem soudního typu. Odvolání k nadřízenému státnímu zástupci postrádá nezávislost na výkonné moci a stranách sporu.

VAUDELLE V. FRANCIE

ESLP, 35683/97, rozsudek ze dne 30. ledna 2001

Klíčová slova MDAC: spravedlivý proces; nezpůsobilost

Fakta

Stěžovatel byl zbaven způsobilosti k právním úkonům a jako opatrovník mu byl ustanoven jeho dospělý syn. Stěžovatel byl obviněn z trestného činu a předvolání k soudu bylo zasláno pouze jemu (k soudu se nedostavil), nikoliv však jeho opatrovníkovi. K odsouzení stěžovatele došlo v jeho nepřítomnosti, neboť dle názoru soudu byl dostatečně informován o probíhajícím řízení. Byl mu vyměřen trest odnětí svobody na 12 měsíců a povinnost zaplatit odškodné. Stěžovatel namítal, že předvolání k soudu i vyhotovení rozsudku bylo zasláno pouze jemu a nikoliv jeho opatrovníkovi. Nemohl realizovat své právo na obhajobu podle čl. 6, neboť on sám nebyl k výkonu tohoto práva duševně způsobilý.

Rozsudek

Čl. 6(1) a (3)(a) – porušeny. Odpovědné orgány měly podniknout další kroky v zájmu řádného výkonu spravedlnosti. Mohly naříditi stěžovateli, aby se podrobil psychiatrickému vyšetření a dostavil se k soudu, případně, pokud by nespolupracoval, zajistit, aby byl zastoupen opatrovníkem či advokátem.

VERMEERSCH V. FRANCIE

*ESLP, 39273/98; rozsudek ze dne 22. května 2001. Dostupný pouze ve francouzštině.
Klíčová slova MDAC: detence, přezkum; délka řízení*

Fakta

Stěžovatel byl držen v PL po dobu asi 5 měsíců. Podal žalobu, ve které požadoval náhradu léčebných výloh. Toto řízení trvalo téměř 5 let a stěžovatel namítal, že délka řízení nebyla přiměřená a došlo tak k porušení čl. 6.

Rozsudek

Čl. 6(1) – porušen. Doba pěti let není pro řízení před jednou instancí „přiměřená”.

VODENIČAROV V. SLOVENSKO

*ESLP, 24530/94, rozsudek ze dne 21. prosince 2000
Klíčová slova MDAC: přístup k soudu; detence, přezkum; délka řízení*

Fakta

Stěžovatel byl držen v PL a podroben lékařskému vyšetření v souvislosti s trestním řízením, které proti němu bylo vedeno. Namítal, že postup při přezkoumání zákonnosti jeho detence v PL nespĺňoval požadavky stanovené v čl. 5(4), neboť soud neposoudil urychleně jeho požadavek na propuštění.

Rozsudek

Čl. 5(4) – porušen. Posouzení zákonnosti detence nebylo provedeno urychleně, jak vyžaduje čl. 5(4). Od stěžovatele nemohlo být oprávněně očekáváno, že podá stížnost k ústavnímu soudu, když řízení o jeho řádném opravném prostředku stále ještě probíhalo před soudem krajským.

WARREN V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

*ESLP, 36982/97, rozhodnutí ze dne 30. března 1997
Klíčová slova MDAC: přijatelnost; detence, přezkum*

Fakta

Stěžovatel byl umístěn v PL rozhodnutím trestního soudu. Tribunál pro přezkum duševního zdraví se zabýval zákonností jeho detence a nařídil její pokračování. Odvolací soud zamítl stěžovatelovu žádost o přezkum rozhodnutí tribunálu. Stěžovatel namítal porušení čl. 5(1) a (4).

Rozhodnutí

Čl. 5(1)(c) – nepřijatelný. Jednotlivé soudní instance postupně rozhodly, že stěžovatel trpěl duševní poruchou a že jeho pokračující detence byla nezbytná pro zdraví a bezpečnost jeho samotného i dalších lidí. Jednalo se o duševní poruchu takového druhu či intenzity, která vyžadovala nedobrovolné zbavení osobní svobody. Pokračování detence záviselo na trvání této poruchy.

WASSINK V. NIZOZEMÍ

ESLP, 12535/86, rozsudek ze dne 27. července 1990

Klíčová slova MDAC: detence, přezkum

Fakta

Stěžovatel byl umístěn do PL a o několik dnů později požádal státní zástupce o prodloužení jeho detence. Státní zástupce zaslal spis příslušnému soudci, který poté vyslechl ošetřujícího lékaře za přítomnosti stěžovatelova zástupce (confidential counsellor). Další osoby kontaktoval soudce telefonicky. Informace, které soudce od těchto lidí získal, předal následně zástupci. Na základě těchto informací nařídil soudce pokračování stěžovatelovy detence. Stěžovatel namítal, že soudce porušil čl. 5, neboť mu neumožnil vyjádřit se k důkazům, o něž se opřel ve svém rozhodnutí. Tvrdil dále, že došlo k porušení procesních pravidel, neboť během výslechu nebyl přítomen „zapisovatel“, který by vyhotovil záznam rozhovoru.

Rozsudek

Čl. 5(1) – porušen. Nejednalo se o „řízení stanovené zákonem“, neboť nebyl přítomen zapisovatel.

Čl. 5(4) – nebyl porušen. Ačkoli přináší výslech svědků po telefonu podstatná rizika, tento postup byl zvolen z iniciativy soudce, který také převzal odpovědnost. Soudce předal zástupci stěžovatele souhrn telefonních rozhovorů a umožnil mu vyjádřit se k nim. Přestože „řízení stanovené zákonem“ nebylo striktně dodrženo, stěžovatelova detence byla přezkoumána v souladu s ustanovením čl. 5(4).

WILKINSON V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 14659/02, rozhodnutí ze dne 28. února 2006

Klíčová slova MDAC: přijatelnost; spravedlivý proces; špatné zacházení; léčba

Fakta

Stěžovatel byl držen v PL. Prodělal lehký infarkt a byla u něj diagnostikována menší srdeční porucha. Lékaři chtěli jeho duševní poruchu léčit pomocí antipsychotické medikace, což však stěžovatel odmítnul. Stěžovatel byl často nervózní a když mělo dojít k léčbě, jako např. při nuceném podávání léků, se choval násilně. Zákonem vyžadovaný „dodatečný lékařský posudek“ léčbu potvrdil. Bez upozornění začaly být stěžovateli, který byl omezen za použití omezujících prostředků, proti jeho vůli podávány léky. Stěžovatel tvrdil, že aplikace léků proti jeho vůli porušila čl. 3. Dále uvedl, že odpovědné orgány nezajistily dostatečné záruky proti zneužití takové léčby. Konkrétní záruky měly zahrnovat povinnost, aby si orgány musely před zahájením léčby vyžádat souhlas soudu, a možnost obrátit se před jejím započítáním na soud, který zákonnost léčby přezkoumá.

Rozhodnutí

Čl. 3 – nepřijatelný. „Léčebná nutnost“ není omezena pouze na léčbu směřující k záchraně lidského života, ale může zahrnovat i použití antipsychotik jako součást léčebného postupu. Rozhodnutí o tom, jaké léčebné postupy jsou nezbytné, je v rukou národních odborníků na medicínu. Ti zde mají jistou možnost uvážení, neboť je v prvé řadě jejich povinnost zvážit

v konkrétním případě všechny důkazy. Pokud jde o záruky, tak vzhledem k roli, kterou zde plní zákonem vyžadovaný „druhý lékařský posudek“, předchozí přístup k soudu zde nebyl nutný. První podávání léků bez upozornění bylo v souladu s EÚLP, neboť takové varování by s ohledem na skutkový stav tohoto případu mohlo způsobit vážnou újmu fyzickému nebo duševnímu zdraví stěžovatele či dalších osob.

WINTERWERP V. NIZOZEMÍ

ESLP, 6301/73, rozsudek ze dne 24. října 1979

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; nezpůsobilost; právní zastoupení; soukromý život; léčba

Fakta

Starosta nařídil umístění stěžovatele v PL. Stěžovatel namítal, že zatímco byl držen v léčebně, nebyl mu umožněn soudní přezkum jeho detence a nebyl ani informován o soudních rozhodnutích. Dále poukazoval na skutečnost, že mu nebyla poskytnuta právní pomoc a neměl možnost zpochybnit lékařské zprávy. Stěžovatel také uvedl, že byl zbaven způsobilosti nakládat se svým majetkem bez řádného projednání soudem, což vedlo k porušení čl. 6(1).

Rozsudek

Čl. 5(1) – nebyl porušen

„Zákonná detence duševně nemocných osob“

i. Význam pojmu „duševní nemoc“

Neexistuje vyčerpávající výklad pojmu „osoba duševně nemocná“, neboť tento pojem se neustále vyvíjí s tím, jak dochází k pokroku ve výzkumu, rozvoji léčby a změnám v přístupu společnosti k duševní nemoci. Pojem „duševní nemoc“ nelze aplikovat jen z důvodu, že něčí názory či chování se odlišují od norem převažujících v dané společnosti. S výjimkou neodkladných případů není možné jednotlivce zbavit osobní svobody, pokud nebylo přesvědčivě prokázáno, že trpí duševní nemocí. Duševní porucha musí být před odpovědnými orgány prokázána za pomoci objektivní lékařské analýzy. Musí se dále jednat o duševní poruchu takového druhu či intenzity, která vyžaduje nedobrovolnou hospitalizaci. Pokračování hospitalizace je podmíněno trváním duševní poruchy.

ii. Význam pojmu „zákonný“

„Zákonnost“ podle čl. 5(1)(e), předpokládá jak soulad s domácím právem, tak i s účelem omezení povoleným na základě tohoto ustanovení. Pojem „zákonný“ zahrnuje procesní i hmotněprávní pravidla. Pokud je detence svévolná, nemůže být „zákonná“.

iii. Role národních orgánů a soudů

Orgány státu mají jistou možnost uvážení ohledně toho, zda jednotlivec má být zbaven osobní svobody jako „osoba duševně nemocná“. Úkolem ESLP je na základě Úmluvy rozhodnutí domácích orgánů přezkoumat. V tomto případě byla stěžovatelova detence ospravedlněna, neboť „nesnesla odkladu“ a hospitalizace, která trvala po dobu 6 týdnů, nebyla natolik excesivní, aby se nejednalo o detenci „zákonnou“. Šlo zde o zákonnou detenci osoby duševně nemocné.

„V souladu s řízením stanoveným zákonem“

Tato slova odkazují na domácí právo a zdůrazňují potřebu souladu s patřičným řízením stanoveným zákonem. Domácí právo však musí být samo v souladu s Úmluvou. Obsah tohoto pojmu vychází ze spravedlivého a řádného řízení. Jakékoli opatření, které osobu zbaví osobní svobody, musí být vydáno i vykonáno odpovědným orgánem a nesmí být svévolné.

Namítané „právo na léčbu“

Z čl. 5(1)(e) nelze odvodit právo psychiatrického pacienta na léčbu přiměřenou jeho podmínkám (odst. 51).

Čl. 5(4) – porušen.

Prvotní starostův pokyn k internaci a následná rozhodnutí soudu

„Je pravda, že soudní řízení podle čl. 5(4) nemusí být vždy následováno stejnými zárukami, které vyžaduje čl. 6(1) pro civilní či trestní řízení. [...] Je však potřeba, aby dotčená osoba měla přístup k soudu a možnost být slyšena osobně, nebo tam, kde je to nezbytné, prostřednictvím nějaké formy zastoupení. V opačném případě jednotlivci nejsou přiznány „základní procesní záruky ohledně zbavení osobní svobody“. [...] Duševní nemoc může vést k omezení či změně způsobu výkonu tohoto práva [...], nesmí však vést k popření samotné jeho podstaty. Zvláštní záruky mohou být vyžadovány ve prospěch osob, které z důvodu duševní poruchy nejsou plně způsobilé za sebe jednat“ (odst. 60).

V tomto případě soudy neměly na základě platné právní úpravy povinnost vyslechnout osobu, o jejíž detenci se jednalo, a stěžovatel se nemohl účastnit řízení, ve kterých šlo o rozhodnutí ohledně jeho detence: nebyl o zahájení těchto řízení ani jejich výsledku informován, nebyl vyslechnut a neměl možnost se před soudem hájit.

Stěžovatelovy žádosti o propuštění

Pokud je interval mezi žádostí o propuštění a soudním jednáním nepřiměřený, může se jednat o omezení přístupu k soudu. Stěžovateli byl odepřen přístup k soudu podle čl. 5(4) tím, že státní zástupce využil své pravomoci nepostoupit žádost o propuštění soudu. Také možnost soudního uvážení, zda vyslechnout drženou osobu či nikoli, nerespektuje základní záruky řízení, které jsou při zbavení osobní svobody nezbytné (odst. 63).

Fakt, že stěžovatel neusiloval o hledání právního zastoupení

Nelze říci, že stěžovatel nevyužil svého práva podle čl. 5(4) jen proto, že si pro zastupování sám nenašel právníka.

Čl. 6(1) – porušen.

Zda zbavení způsobilosti nakládat s majetkem je „rozhodování o občanských právech a závazcích“

Způsobilost osobně nakládat s majetkem zahrnuje výkon soukromých práv, a proto se dotýká „občanských práv a závazků“ ve smyslu čl. 6(1). Omezení stěžovatelovy způsobilosti k právním úkonům je „rozhodováním“ o těchto právech a závazcích. Soudní řízení stěžovateli neposkytlo možnost být vyslechnut a zabývalo se ryze jen jeho detencí. Pokud jde o jeho způsobilost, nejednalo se zde o „spravedlivý proces“ ve smyslu čl. 6(1). Toto právo musí být v případě zbavování možnosti nakládat s majetkem respektováno. Duševní nemoc může vést k omezení práva na „přístup k soudu“, nemůže však ospravedlnit úplné popření tohoto práva (odst. 75).

WORWA V. POLSKO

ESLP, 26624/95, rozsudek ze dne 27. listopadu 2003

Klíčová slova MDAC: psychiatrické vyšetření; soukromý život

Fakta

Během policejního vyšetřování došlo k zadržení stěžovatelky a soud následně velmi rychle nařídil psychiatrická vyšetření. Stěžovatelka namítala porušení práva na soukromý a rodinný život (čl. 8).

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Nařízení psychiatrického vyšetření za účelem zjištění duševního stavu osoby obviněné z trestného činu zůstává nezbytným prostředkem pro ochranu těch, kteří mohli spáchat trestný čin ve stavu snížené přičetnosti. Státní orgány jsou povinny zajistit, aby takové opatření nenarušilo spravedlivou rovnováhu, jež musí být udržována mezi právy jednotlivce, zvláště právem na respektování soukromého života, a zájmem na zabezpečení řádného výkonu spravedlnosti. V tomto případě nebyla tato rovnováha zachována.

X. V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

EKLP, 6840/74, rozhodnutí ze dne 12. května 1977

Klíčová slova MDAC: přijatelnost; špatné zacházení

Fakta

Stěžovatel byl uznán vinným z útoku na veřejného činitele a pro „psychopatickou poruchu“ byl umístěn do PL. Kvůli podezření ze zhářství byl přemístěn na oddělení intenzivní péče, kde byl držen na zabezpečeném samostatném pokoji s omezenou možností kontaktu s jinými osobami. Stěžovatel namítal, že vybavení pokoje bylo nedostatečné a že neměl dostatek oblečení, podmínky zde byly nehygienické, místnost byla nedostatečně osvětlena a větrána. Uvedené podmínky měly zakládat porušení čl. 3

Rozhodnutí

Čl. 3 – přijatelný.

X. V. SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ESLP, 7215/75, rozsudek ze dne 5. listopadu 1981

Klíčová slova MDAC: detence, odpovědný orgán; detence, přezkum

Fakta

Stěžovatel byl uznán vinným ze spáchání trestného činu a umístěn v PL. Po několika letech rozhodl ministr vnitra o jeho propuštění z léčebny. Za další 3 roky byl však stěžovatel „znovu převzat“ do léčebny. Stěžovatel požádal o řízení o zákonnosti detence (habeas corpus), ale byl odmítnut. Stěžovatel se odvolával na to, že nemůže být uvězněn bez soudního příkazu, jeho stížnost však byla zamítnuta. Namítal, že jeho opětovná detence byla v rozporu s čl. 5 a že neměl možnost soudního přezkumu, který čl. 5(4) vyžaduje.

Rozsudek

Čl. 5(1)(e) – nebyl porušen. Pravomoc ministra vnitra umístit pacienta zpět do léčebny není v tomto kontextu svévolným uvážením. Pokud je důvod se domnívat, že svoboda osoby propuštěné z léčebny představuje nebezpečí pro společnost, může být takovéto zpětné převzetí ospravedlnitelné. Musí se však jednat o naléhavý případ a trvání detence musí být omezeno na krátký časový interval.

Čl. 5(4) – porušen. Řízení habeas corpus bylo omezeno pouze na posouzení, zda výkonná moc jedná v rámci zákona. Nechránilo právo uvedené v čl. 5(4). Soudní přezkum detence musí prověřit, zda důvody, které vedly k zadržení osoby, stále trvají, a příslušný soud musí mít pravomoc vydat závazné rozhodnutí.

X. A Y. V. NIZOZEMÍ

ESLP, 8978/80, rozsudek ze dne 26. března 1985

Klíčová slova MDAC: přístup k soudu; dítě; nezpůsobilost; soukromý život

Fakta

Stěžovatelka, mentálně postižená dcera stěžovatele, byla znásilněna v soukromém dětském domově. Stěžovatel podal trestní oznámení, státní zástupce však ne zahájil trestní řízení. Odvolání stěžovatele bylo zamítnuto s odůvodněním, že jeho oznámení nemůže nahradit trestní oznámení stěžovatelky, která jej musí jako dívka starší 16 let podat sama i v případě, že ji policie považuje za nezpůsobilou. Stěžovatelé namítali (mimo jiné) porušení čl. 8.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Výběr prostředků k zajištění souladu s čl. 8 v oblasti vztahů mezi jednotlivci závisí v podstatě na uvážení státu. Toto je případ, kdy jsou v sázce základní hodnoty a podstatné aspekty soukromého života. Účinná odstrašující funkce je nezbytná a je možné jí dosáhnout pouze ustanoveními trestního práva: je zřejmé, že tato oblast je normálně právně regulována, právní řád Nizozemí však neposkytuje stěžovatelům dostatečnou praktickou a účinnou ochranu.

Y.F. V. TURECKO

ESLP, 24209/94, rozsudek ze dne 22. července 2003

Klíčová slova MDAC: soukromý život; léčba

Fakta

Manželka stěžovatele uvedla, že během pobytu ve vazbě byla držena se zavázanýma očima, bita obuškem, slovně napadána a bylo jí vyhrožováno znásilněním. Po jejím propuštění z vazby ji vyšetřil lékař, který následně uvedl, že na jejím těle nenalezl žádné známky špatného zacházení. Byla odvedena na gynekologii k dalšímu vyšetření. Přes její protesty byla nucena gynekologické vyšetření podstoupit. Stěžovatel namítal, že nucené vyšetření jeho ženy bylo v rozporu s čl. 8.

Rozsudek

Čl. 8 – porušen. Manželka stěžovatele neprojevila souhlas s vyšetřením a s ohledem na její zranitelnost v rukou úřadů, které nad ní vykonávaly v průběhu její detence naprostou kontrolu, se nedalo očekávat, že bude vyšetření vzdorovat.

ZEHNALOVÁ A ZEHNAL V. ČESKÁ REPUBLIKA

ESLP, 38621/97, rozhodnutí ze dne 14. května 2002

Klíčová slova MDAC: přijatelnost; postižení, tělesné; soukromý život

Fakta

Tělesně postižená stěžovatelka a stěžovatel (její manžel) namítali, že v jejich městě není řada veřejných budov vybavena zařízením, které by umožňovalo vstup osob s tělesným postižením, čímž dochází k porušování českého práva. Stěžovatelé se neúspěšně domáhali nápravy před českými soudy. S odkazem na různá ustanovení EÚLP namítali, že jsou diskriminováni při uplatňování svých práv z důvodu tělesného postižení stěžovatelky.

Rozhodnutí

Čl. 8 – není aplikovatelný. Čl. 8 zavazuje stát nejen v tom smyslu, aby se zdržel zásahů do práva na respektování soukromého a rodinného života, ale může rovněž stanovit určitý pozitivní závazek. Právě takový pozitivní závazek státu vznikne v případě, že existuje přímé a bezprostřední spojení mezi požadovaným opatřením a soukromým či rodinným životem stěžovatelky. Čl. 8 nemůže být obecně aplikován vždy, když dojde k narušení každodenního života stěžovatelky, uplatní se ve výjimečných případech, kdy nedostatečný přístup do veřejných budov a budov otevřených pro veřejnost ovlivní její život takovým způsobem, že se dostane do rozporu s právem na osobní rozvoj a s právem budovat a rozvíjet vztahy s ostatními lidskými bytostmi a okolním světem. ESLP zamítnul stížnost na porušení čl. 14 a 8 jako nepřijatelnou.

Mental Disability Advocacy Center (MDAC)

Centrum advokacie duševně postižených podporuje lidská práva dospělých a dětí s aktuálním či vnímaným mentálním či psychosociálním postižením. Zaměřuje se na oblast Evropy a střední Asie a používá právní nástroje k podpoře rovnosti a sociálního začleňování. MDAC má status přidružené organizace Rady Evropy a je spolupracujícím členem Mezinárodní helsinské federace lidských práv se sídlem ve Vídni.

Naší vizí je svět, v němž si lidé váží emocionálních, duševních nebo v učení spočívajících odlišností ostatních a respektují autonomii a důstojnost každého jednotlivce.

Předseda rady	Jan Pfeiffer (Česká republika)
Ředitelská rada	Peter Bartlett (Kanada a Spojené království) * Lilla Farkas (Maďarsko) * Ivan Fišer (Bulharsko) Clemens Huitink (Nizozemí) * Robert Kushen (USA) * Anna Lawson (Spojené království) Dainius Puras (Litva)
Výkonný ředitel	Oliver Lewis
Zaměstnanci	Csilla Budai (projektová manažerka) * Barbora Bukovská (právní ředitelka) * István Fenyvesi (konzultant pro publikace) * Jan Fiala (právník) * Iain Giles (finance a administrativní) * Gábor Gombos (advocacy) * Anna Hornyik (administrativní) * Dániel Kaderják (programový asistent a výzkumník) * Sarolta Kozma (účetní) * Yuri Marchenko (právník) * György Péchy Jr. (konzultant pro IT) * Orsolya Süveg (úklid)
Výzkum zbavování způsobilosti k právním úkonům a opatrovnictví	Zuzana Benešová (Česká republika) * Nina Dadalauri (Gruzie) * Meder Dastanbekov (Kyrgyzstán) Vidan Hadži-Vidanović (Srbsko) * Slavka Nikolova Kukova (Bulharsko) * Petar Sardelić (Chorvatsko) * Anna Smorgunova (Rusko)
Místní právníci a partnerské organizace	Dmitri Bartenev, Petrohrad, Rusko * Aneta Mircheva, Sofie, Bulharsko (Bulharský helsinský výbor) Eve Pilt, Tallinn, Estonsko (Estonská asociace pro patientskou advokacii) * David Zahumenský, Brno, Česká republika (Liga lidských práv)
Poradní výbor pro opatrovnictví	Robert M. Gordon (Kanada) * Georg Hoyer (Norsko) * Krassimir Kanev (Bulharsko) Mark Kelly (Irsko) * Jill Peay (Spojené království)
Síť právních poradců	Peter Bartlett (Kanada a Spojené království, předseda) * Paul Bowen (Spojené království) * Ira Burmin (USA) * Luke Clements (Spojené království) * Lilla Farkas (Maďarsko) * Yonko Grozev (Bulharsko) * Aart Hendricks (Nizozemí) * Lovorka Kusan (Chorvatsko) * Robert Kushen (USA) Olivier De Schutter (Belgie) * Vesselina Vandova (Bulharsko)
Současní dobrovolníci a stážisté	Priscilla Adams (USA) * Wendy Alexander (Trinidad a Tobago) * Jill Diamond (USA) Matthew Francis (Spojené království) * Jana Glogárová (Česká republika) * Sarah Green (Spojené království) * Jana Hecová (Česká republika) * Bogdan Maties (Rumunsko) * Jill Roche (USA) Nicholas Tsang (USA)

Činnost MDAC je financována Doughty Street Chambers, Evropskou komisí, Open Society Institute – Budapešť, Sigrid Rausing Trust a individuálními donory.

Pro další informace kontaktujte:

MDAC * Rákóczi út 27/B * 1088 Budapest * Hungary
Telephone: +36 1 413 27 30 * Fax: +36 1 413 27 39 * Email: mdac@mdac.info * Website: www.mdac.info

